Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...онай 1921 оной ...абрин 21-һээ гарана | № 207 (13696) | 1974 оной сентябрин 4, среда | Сэн 2 мүнгэн

Л. И. Брежнев Ю. Цеденбалтай уулзаба

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. Цеденбалтай сентябрин 2-то Кремльдэ уулзаа.

КПСС МНРП хоёрой, Советскэ Союзай ба МНР-эй хоорондын аха дүү ёһоной бата харилсаа холбооной саашанхи хүгжэлтэтэйнь холбоотой асуудалнуудаар, тэрэшэлэн уласхоорондын тон шухала зарим асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлбэ.

Нүхэр Л. И. Брежневэй, нүхэр Ю. Цеденбалай уулзалга үнэн зурхэнэй, тон али хара бодолой оршон байдалда үнгэрөө.

Нүхэр Ю. Цеденбал тэрэл үдэртөө нютагаа бусаба.

(ТАСС).

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ МЕХАНИЗАТОРНУУД ШЭНИИСЭ 15 ҮДЭР СОО ХУРЯАЖА ДҮҮРГЭЭ

ЭДЭНЭРЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБАЯ!

КОМБАЙНЕРНУУДНАЙ ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРӨӨ

...жэлэй таряа хуряалга хэ...аэнэйхиһээ эмхитэйгээр, ...наар ябуулагдажа байна. ...озой механизаторнууд ургаса ...гынгаа техникые саг сооһь, ...шанартайгаар заһабарилжа, ...тын 15-һаа 30 комбайнаар ...гаа хадажа захалаа һэн. ...стовско областиин түрүү ком...рнуудай жэшээгээр ажалла... комбайн бүхэнөө бүтээсэ ехэ...ар хүдэлгэжэ, шэнисээ хү...эриин 15 үдэртэ, бүхы таряа... 20 хоногто хуряажа абаха зо... колхозоймнай комбайнер... урдаа табяа бэлэй. Комбай...аа 8—10-даарнь бүлэг бол... хүдэлгэжэ, комбайнуудһаа та... зөөхэ хүдэлмэриие һаадгүй... эмхидхэһэнэй ашаар та... хуряалга түрүүшын үдэрһөө ...акаар ябуулагдаһан байна. ...мбайнернуудай дунда дэлгэр... мүрысөөндэ механизаторнууд

1-дэхи отделениин М. Н. Назаров, 2-дохи отделениин — Б. Л. Гребенщиков, 3-дахи отделениин — П. А. Гребенщиков, 4-дэхи отделениин — И. М. Гребенщиков, И. А. Кушнарев гэгшэд эрхимлэжэ ябана. Эдэнэр үдэр бүриингөө даабариие ходо 120—150 процент дүүргэнэ.

Комбайнуудһаа ороохо зөөхэ хүдэлмэридэ колхозоймнай 30 автомашина, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй 8 автомашина хүдэлгэгдэнэ. Манай эрхим жолоошон Ф. С. Заиграев, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй — П. Н. Василенко гэгшэд габшагай бэрхээр ажаллана.

Ургаса хуряалга дээрэ ябаһан бүхы хүнүүдтэ халуун эдеэн байра дээрэнь бэлдэгдэнэ, механизаторнууд полевой стануудта байрлана.

Нигэжэ эмхитэй һайнаар ажаллаһанай ашаар **бүхы 3530 гектар шэнисэ, 600 гектар горохоёо сентябриин 1 хүрэтэр хуряажа дүүргэһэн байнабди. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер ургаса абтаа.** Эдэ үдэрнүүдтэ обёосоо хуряажа захалаабди. Тиигэжэ **бүхы таряагаа сентябриин 5—6 багаар хуряажа дүүргэхэбди.** 3-дахи отделениин механизаторнууд таряа хуряалгаяа уржадэр сүм дүүргээ. Үсэгэлдэр нэгэдэхи отделениинхид хуряалгынгаа захада гараа.

Мүнөө үедэ колхозой **тоог дээрэ 43 мянга гаран центнер таряан ороод байна.** Тэрэнһээ 15 мянганиинь үрэһэндэ хаагдаа. Таряашаднай үрэһээ сэбэрлэжэ байнхай. Һүүлэй мэдээгээр 5 мянган центнер үрэһэн сэбэрлэгдэнхэй. Ойрын үдэрнүүдтэ бүхы үрэһэ хүрэнгэеэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ зорилготойбди.

Тоог дээрэхи хүдэлмэри хоёр халаанда эмхидхэгдэнэ.

Таряагаа хуряажа байха зуураа һолоомоёо суглуулха, һүрилхэ, фермэнүүдтэ зөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табигдана. Горохой һолоомон бүхыдөө фермэнүүдтэ зөөгдөө. Бэшэ һолоомоёо полиин захада гаргажа, нарин һайнаар һүрилнэбди.

Ерэхэ жэлэй ургасада хэрэглэгдэхэ 600 гектар намарай паар хахалагдаа. Теэд таряалангай хүрьһэн vгаа хуурай байжа, энэ хүдэлмэридэ ехэ һаад ушаруулна.

Колхозоймнай комбайнернууд өөһэдынгөө таряа хуряажа дүүргээд, хүршэнэртөө туһалха байһанаа мэдүүлнэ.

С. МАЛЬЦЕВ,
Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Эргэжэлдээ, дүршэлдөө һургаял

...ШАДАХИ ХУРЯАЛГА ДЭЭРЭЭ

...товско областиин «Мос...кой» совхозой комбайнер ...Бочкарёв, Запорожско ...иин «Запорожский» ...кой — В. М. Воронин гэг... ажалай габьяа, эдэб...элые халуунаар дэм... таряа хуряалга дээрэ ...ээ бүтээсэ ехэтэйгээр ...лэ гэжэ тэмсэнэбди. ...эдэ эрхим түрүү ме...торнуудһаа жэшээ аба...эргэжэл, шадабарияа ... механизаторнуудта ...ха уряатайгаар Бэ...й аймагай «Дружба» ...ой комбайнер, СССР-...рховно Соведэй депу...ир Бадмаевич Аюше...рхолтой бэшэг газетэ... толилһон байна. Суу...мбайнерай энэ эдэбхи ...ые бидэнэр, Сэлэнгын ...й Карл Марксын нэ... колхозой комбай...д, бүримүһэн һайшаа... тэрэнэй жэшээгээр ...ха, мүрысэхэ гэжэ ...эйбди.

...ябрь һара гараба. Үг... газаа эли бодо һэ... боложо, алтан на... дүтэлһые һануулна. ...эдэ үдэрнүүдтэ эршэ...гаар хүдэлжэ, ороо... таряанайнгаа ургасые ...хоролтогүй, эрхим ша...гаар, саг болзортонь хуряажа абаха гэжэ тэмсэнэбди.

Таряа хуряалгада ороһоор арбаад хоногдоо. Минии даажа байһан звено хуряалгынгаа ажалые яһала һайнаар эхилэнхэй. Арбан үдэр соо мянга гаран гектарай таряан хадагдаад байна. Энэ хугасааешье абажа харахада, комбайнууднай эбдэрэнгүй, һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Комбайнернууднайшье урма зоригтойгоор, эршэтэй шангаар ажаллана. Звеногоймни гэшүүд бултадаа залуушуул. Жэшээлхэдэ, Виктор Доржиев, Григорий Банщиков, Виктор Цыдендамбаев, минии хүбүүн Юрий гэгшэд гуша хүрөөгүй, гал наһан дундаа. Тиибэшье эдэ залуу нүхэдни 3—4 жэл комбайнай штурвалда һуужа, түрэл нютагайнгаа таряа талхые хуряаһан, дүй дүршэлтэй зон байха. Би 1939 онһоо хойшо механизатораар ажаллаһан туладаа яһала юумэ үзэһэн, дүй дүршэлтэйшье байнаб. Өөрынгөө мэдэхэ, шадаха юумые залуу нүхэдтөө заажа, зүбшэжэ, ажалдань али болохо туһаламжа үзүүлдэг гээшэб. «Гандама халууншье һаа, гал хэрэгтэй, гайхама сэсэншье һаа, заабари, зүбшөөл хэрэгтэй» гэһэн арадай сэсэн мэргэн үгэ бии агша. Эгээл энээнһээ удхатай үбгэн миниингээ заабари, зүбшөөлые залуу нүхэдни хүндэтэйгөөр хүлеэжэ абаад, ажалдаа хэрэглэхэдэнь урматай ябагшаб.

Комбайнуудаа бүлэгөөрнь ябуулнабди. Энэмнай заһабарилхада, техническэ харууһа хэхэдэ, таряа зөөхэдэ яһала зохисотой, бэлэн боложо үгэнэ бшуу. Ороохо таряа гээхэгүйн тула звено соогоо бэе бэеынгээ комбайнай нүхэ һүбын хэр зэргээр бүглэгдэһые шалгалсадагбди.

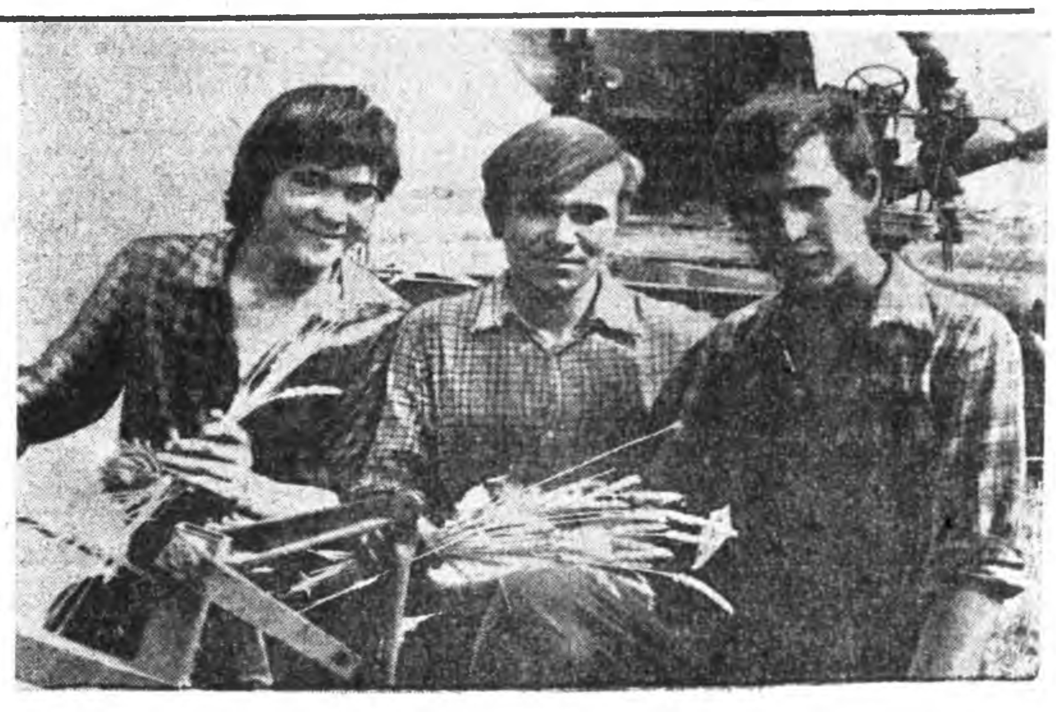
Звеное даагша хадаа өөрөө бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, үльгэр жэшээ харуулха гэжэ оролдоноб. Залуу нүхэдни намһаа ҳожомдохогүй гэжэ оролдоно. Мүнөө жэл манай звено 2.500 гектар таряа хадаха түсэбтэй. Зүгөөр бидэнэр энэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэхээр хараалнабди. Ушар юуб гэхэдэ, звеногоймни гэшүүд эбтэй зетэй, согтой залитай, бэе бэедээ туһалалсадаг ажалша бэрхэ нүхэд юм. Гадна залуушуулни техникэ һайса шудалһан туладаа хаа-яа намдаа һануулга хэгшэ. Иимэ нүхэдтэй ажаллахадашье урматай ха юм даа. Юрэдөөл бэрхэшээлые дабажа гараха, абаһан уялгаяа дүүргэхэл байхабди.

Комбайнер бухэмнай үдэрэй 12 гектар таряа хадаха һаа, 25—28 гектарта хүргэнэ, 378 центнер хүрэтэр таряа сохино. Нэгэнэйнгээ һаатахада, хаража гарангүй, булта эблэжэ туһалдагбди.

Өөр тухайгаа хэдэн үгэ хэлэхэдэ: 35 жэлэй хугасаа дотор механизатораар хүдэлөөб, 30 жэл таряа хуряалгада ябанаб. Хэһэн ажалайнгаа түлөө гүрэн түрын шагнал бэлэгтэшье яһала хүртөөб. Олон жэлэйнгээ дүй дүршэлые хэрэглэжэ, табан жэлэй тодорхойлхы энэ жэлдэ нёдондонойхиноо бүри ехэ таряа хадахаар оролдоноб. Минии нүхэдшье иимэ зорилго урдаа табинхай. Энэ жэлэй ургасые гээл тэгүйгөөр хуряаха гэжэ бүхы хүсэ шадалаараа мүрысэн ажаллажа байнабди.

Байгша ондо ургаса хуряалгаяа һайн бэлэдхэлтэйгээр эхилээд, түрүүшын үдэрһөө эршэтэйгээр ябуулнабди. Энэ жэлдэ таряан ехэ эртэ нэгэ жэгдээр эдеэшээд, хажуугаарнь силос, сенаж зэргэсээд, бэрхэтэйхэн байдалай тохёолдооншье һаань, талын булагайхид бүхы 5.045 гектар таряагаа, тэрэ тоодо 3.174 гектар шэнисээ богони болзорто, заахашье гээлтэдэ оруулангүй хуряажа абаха зорилготой.

М. КОВАЛЕВСКИЙ,
Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

...үүрэй аймагай «Друж... колхозой дүршэлтэй ...йнер, СССР-эй Вер... Соведэй депутат О. Б. ...эй үүсхэлые һай... дэмжэһэн Загарайн ...й XXI партсъездын ... колхозой комбай... механизаторнууд ганса ... ондо бэшэ, мүн жэл ... залуушуулые өөрын... эргэжэлдэ һургахаар ...бод. Тиигэжэ мүнөө ...ой комбайнер бүхэн ... хүбүүдые хажуудаа ... таряа хадалгын нюу...лсуулна. Дүршэл... комбайнернуудай мэр...дэ һурахадаа, туһалаг...ь гол түлэб үдэрэй ... ажаллана.

...эдэ үдэрнүүдтэ дурсаг... ажахын II отделе... дүршэлтэй комбайнер...й туһалагшад Л. Виш... Л. Матвеев, Л. Афа...ев гэгшэд табан часай ...ада 36 гектар шэнии... поли хадажа, 437 цент... ороохо хуряагаа гэхэ ... гектарай 10—11 ...нер таряа суглуулһан ...а. Мүнөө колхозой ком...нернууд ойрын үдэрнүүд... энэ ургаса хуряалгаяа ... дүүргэхын түлөө шар... оролдоно.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбай...нуудай туһалагшад (зүүн ...) Л. Вишняков, ...Матвеев, Л. Афанасьев.

В. КАРМИНАЙ фото.

Удэрһөө удэртэ эршэдэнэ

Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд 1974 оной шэнэ ургаса хуряажа эхилээд, үдэр ерэхэ бүри эршэеэ шангадхана. Мүнөө жэл бараг һайн ургаса гаранхай. Механизаторнууд моносогоршье ороохо гээнгүйгөөр таряагаа хуряажа абахаар шиидэнхэй. Аймагай ажахынууд хойно хойноһоо таряандаа орожо эхилээ.

Жэшээлбэл, «Коммунизм» колхоз 277 гектар талмайн горох хадажа дүүргээд, сохижо байнхай. Трактористнар В. М. Фёдоров, Р. И. Рыжаков, Н. Г. Екимов гэгшэд халаанайнгаа даабари 150—200 процентээр дүүргэнэ.

Тиихэдэ «Искра» колхозой поли дээрэ ороохо таряа хуряалга удэрһөө үдэртэ эршэдэнэ. Дүрбэдэхи тракторна бригадын дүй дүршэлтэй комбайнернууд Л. А. Мальцев, М. И. Рычков гэгшэд түрүүшын үдэрһөө һайнаар ажаллажа эхилээ. Тэдэнэр үдэр соо 25—30 гектарай шэнисэ хадажа, халаанайнгаа даабари холо үлүүлнэ.

Мунхан гэжэ газарта оршодог 300 гектар талмайн таряан хадагдажа, баал болгогдоо. Түгнын голдо 80 гектар талмайн ешмээн хадагдажа, баал болгогдоо.

«Родина» колхозой механизаторнууд горох ешмээн хоёрые хуряажа эхилээ. Нэгэдэхи ба дүрбэдэхи тракторна бригадануудай хүдэлмэришэд 170 гектарай ешмээн, 270 гектарай горох хадажа, баал болгоод, мүнөө сохижо байнхай.

Колхозой таряашадай дундаһаа түрүүшүүл тодоржо эхилээ. Ургаса хуряалгада бүхы комбайнернууд һайнаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиибэшье тэдэнэй дундаһаа Фёдоров гэгшэ үльгэр жэшээтэ ажалаараа илангаяа шалгарна.

Г. ЖАМСАРАНОВА.

ЖЭГДЭРЭН ОРОНХОЙ

Захааминай аймагай Харацайн совхозой комбайнернууд Родион Тунжинов Буба Дугаров хоёр амяарлан хадагдаһан обёос сохижо эхилһээр үнинэй болобо. Эдэнэр Баглаха гэжэ газарай полиин 57 гектарай обёос 2 үдэр соо хуряагаа.

Мүнөө Хайцагай полиин 230 гектарта ороод, һаадгүйгөөр хуряажа, үдэрэйнгөө нормые 130—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Эндэхи полиин гектар бүриһөө 12 центнер обёос сохигдохо гэжэ комбайнернууд мэдүүлнэ.

Таряа зөөдэг жолоошод Будажап Гурожапов, Владимир Цыбенов, Борис Цыбенов гэгшэд комбайнуудые һаатуулангүй хангана. Эдеэ шанагша Ц. Бадмаева, түлихэ түрхихэ материалаар хангадаг Доржо Дамдинов гэгшэд комбайнернуудые баһал һайнаар хангана.

Мүнөө жэлэй ургаса богонихон болзорто, һайн шанартайгаар хуряажа абая гэһэн уряае дэмжэһэн үнинэй комбайнернууд социалис мүрысөөндэ оролсожо, 250—300 гектар таряа суглуулан сохихобди гэжэ мэдүүлнэ.

Тоог дээрэ асарагдаһан таряан дары сэбэрлэгдэжэ, хатаагдажа захалаа. Энэ жэл түс совхоз ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэ өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэхын хажуугаар малай тэжээлдэ нилээд ехэ ороохо бэлдэхэ байна.

Д. АЮШЕЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР Г. В. САРАФАНОВТА СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

«Союз-15» гэжэ замбуулинай онгосые жолоодон, замбуулин соогуур амжалтатайгаар ниидэһэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг, баатар габьяа гаргаһанайнь түлөө летчик-космонавт нүхэр Геннадий Васильевич **Сарафановта Советскэ Союзай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо, **Ленинэй** орден ба **«Алтан одон»** медаль барюулалсаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной сентябрин 2.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ НҮХЭР Л. С. ДЕМИНДО СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

«Союз-15» гэжэ замбуулинай онгосые жолоодон, замбуулин соогуур амжалтатайгаар ниидэһэнэйнь, тиихэдээ эрэлхэг зориг, баатар габьяа гаргаһанайнь түлөө летчик-космонавт нүхэр Лев Степанович **Дёминдо Советскэ Союзай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо, **Ленинэй** орден ба **«Алтан одон»** медаль барюулалсаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной сентябрин 2.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Г. В. САРАФАНОВТА «СССР-эй ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ» ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

«Союз-15» гэжэ онгосодо һуужа, замбуулин соогуур ниидэһэнэйнь түлөө нүхэр Геннадий Васильевич **Сарафановта «СССР-эй летчик-космонавт»** гэһэн нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной сентябрин 2.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Л. С. ДЕМИНДО «СССР-эй ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ» ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

«Союз-15» гэжэ онгосодо һуужа, замбуулин соогуур ниидэһэнэйнь түлөө нүхэр Лев Степанович **Дёминдо «СССР-эй летчик-космонавт»** гэһэн нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной сентябрин 2.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин пленум

Совет уран зохёолшодой бүхэсоюзна нэгэдэхи съездын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин пленум сентябриин 3-да Москвада Союзуудай байшангай Колонно зал соо нээгдэбэ.

Нүхэд В. В. Гришинэй, К. Т. Мазуровай, М. А. Сусловай, П. Н. Демичевэй ерэхэдэнь, суглараашад халуунаар угтаа.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Г. М. Марков оролто үгэ хэлэжэ, пленум нээбэ.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь Социалис Ажалай Герой Н. С. Тихонов элидхэл хээ.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ ГҮРЭНДЭ МЯХА, ҺҮ, ҮНДЭГЭ, НООҺО ХЭР ЗЭРГЭ ХУДАЛДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ 1974 ОНОЙ СЕНТЯБРИИН 1-нэй МЭДЭЭН
(9 ҺАРЫН ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЭ ПРОЦЕНТЭЭР)

Аймагууд	мяхан	һүн	үндэгэн	ноохон
Баргажанай	57	97	28	101
Баунтын	52	85	—	—
Бэшүүрэй	59	90	122	99,6
Зэдын	46	100,6	106	107
Яруунын	48	103	—	110
Загарайн	53	93	191	108
Захааминай	54	94	—	105
Кабанскын	86	102	96	—
Хэжэнгын	49	103	—	112
Хурамхаанай	54	102	—	106
Хяагтын	46	93	103	106
Мухар-Шэбэрэй	53	95	70	107
Ахын	12	100,0	—	112
Прибайкалиин	94	96	—	—
Хойто-Байгалай	89	126	—	—
Сэлэнгын	55	92	—	106
Түнхэнэй	68	105	—	110
Улаан-Үдын	61	99,3	93	110
Хоринин	42	103	92	108
Республика бүхыдөө	58	98	92	107

ЛУГОВОДОЙ ЗВЕНО ТҮРҮҮ

Байгша ондо үбһэ ногоочой түлэг ургажа байха үедэ бороо ороогүй дээрэһээ добо газарай ургасые нилээд хатаагаа. Тиимэһээ һогооборишье ногоо, тэбэришье үбһэ гээнгүй абаха зорилготой Хүрбын совхозой ажалшад нилээд оролдолго гаргана. Гар хажуур хэрэглэжэ, шугы бургааһан, ой модоной соорхойн ногооe пенсионернууд. һургуулиин һурагшад сабшаһан байна. Гэбэшье суута луговод Д. Ракшаевай оролдолгоор Доодо-Нуга гэжэ газарта муу бэшэ ургаса ургаһан байна. Нүхэр Д. Ракшаевай даадаг звено түрүүшын үдэрһөө эмхитэйгээр хүдэлжэ, мүнөө шиндхэхы хаһадаа оронхой. Һүүлэй мэдээгээр Д. Ракшаевай звено 2.850 центнер һайн шанартай үбһэ хуряагаад байна.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хоринин аймаг.

РЯЗАНСКА ОБЛАСТЬ ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ХУДАЛДАХА СОЦИАЛИС УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Рязанска областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Партида, совет арадта хандаһан КПСС-эй ЦК-гай Хандалгаар зоригжон, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, энэ жэлдэ таряан ба мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилэн абаха, бэлэдхэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлжэ, залаата ургамалнуудай һайн ургаса ханган, гүрэндэ ороохо таряа худалдаха социалис уялганuудаа дүүргэбэ.

Областиин колхозууд, совхозуудһаа Эхэ ороной амбаарта 590 мянган тонно таряан оробо, энэнь арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһанһаа 197 мянган тонноор ехэ байна. Шэнисэ, хара таряа, ешмээн, обёос худалдан абахаар тогтоогдоһон түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдээ. Ороохо таряа түсэбһөө гадуур худалдажа үргэлжэлһөөр. Хүрпээ болохо ургамалнуудые хараада абалсабал, областиин ажахынууд гүрэндөө 600 мянган тонноһоо бага бэшэ таряа худалдаха гэжэ шиидэнхэй.

Областиин промышленна, транспортын ба бэлэдхэлэй эмхинүүдэй коллективүүд ургаса хуряаха, зөөхэ, бэлэдхэхэ хэрэгтэнь колхозууд болон совхозуудта ехэ туһаламжа үзүүлээ.

Областиин партийна, советскэ ба хүдөө ажахын зургаанууд, колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд хартаабха, саахарай свёкло хуряаха, намарай тарилга хэхэ, намарай паар хахалха, малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ, энэ жэлдэ, түсэбтэ табан жэлэй турша соо хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые үйлэдбэрилэн абаха ба бэлэдхэхэ түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэнэ.

(ТАСС).

МҮНӨӨНЭЙ АГУУ БАРИЛГА

ТУСХАЙ ЗАХИЛ ДҮҮРГЭНЭ

— Манай хүдэлмэришэд БАМ-ай захил дүүргэжэ эхилhэндээ урма баяртай,— гэжэ заводой главна судна бүтээгшэ Юрий Вениаминович Козырёв хөөрэнэ. Захил хэhэн БАМ-ай түлөөлэгшэд, мүн заводоймнай гол мэргэжэлтэд хамтадаа зүбшэжэ, агууехэ барилгада хэрэгтэй баржа, буксирнуудые ямар болзор соо дүүргэжэ боломоор байhые тодорхойлоо hэмди.

Судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд хүндэтэйшье, харюусалгатайшье даабари абаа. БАМ-ай барилгада хэрэглэгдэхэ элдэб тухеэрэлгэ, материалнууд түмэр замаар асарагдажа, Байгал далайн эрье шадар буулгагдажа байна. Эндэhээ далайгаар шэрэгдэжэ, Нижне-Ангарск порт хүргэгдөөд, хэрэгтэй газартаа машинаар зөөгдэхэ юм. Далайгаар элдэб ашаа шэрэхэ баржа, буксир-катер хэрэгтэй болобо. Тэдэнние богони болзор соо барижа дүүргээд, Сэлэнгэ мүрэнэй мүльhөөр хүшагдатар, Байгалайнгаа намарай дошхон зан гаргажа эхилгэр ашаа шэрэлгэдэ хэрэглэхэ шухала байна.

Дүрбэн баржа, хоёр буксир бүтээхын тула судна бүтээгшэдтэ ехэ болзор үгтөөгүй. Гол ҳулэб хоёр-гурбан hара тэдэнэй мэдэлдэ бии байба. Гэбэшье заводой коллектив иимэ даабари хүлеэн абажа, баржа, буксир хэхэ болзорыень хороохо гэжэ шиидээ hэн.

Энэ зуун жэлэй агууехэ барилга гэжэ нэрлэгдэhэн Байгал-Амарай магистралиие таталгада хабаадалсаха, өөhэдынгөө туhа нэмэри оруулалсаха байhандаа заводой хүдэлмэришэд омогоохолтой байна. Тэдэнэй баярлаха, омогорхохонь ойлгосотой. Бүгэдэ арадай комсомолой габшагай энэ барилгада хабаадалсаха хүсэл эрмэлзэлтэй залуушуул ехэ олон. Хүдэлмэришэд, совет хүн бүхэн барилгада сэхэ хабаадалсаагүйшье hаа, тэрээндэ бага зэргээршье нүлөөлхэ, ямар нэгэ туhа хүргэхэ гэhэн hанал бодолтой ха юм.

«БАМ-ай захилнуудта — үргэн харгы» гэhэн уряа энэ заводто, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводто, мүн захил абаhан республикымнай бусад предприятинуудта соносхогдоо. БАМ гэhэн үгэ хүдэлмэришэн бүхэнэй, хүн бүхэнэй сэдьхэл доhолгоно, урма баяр түрүүлнэ.

«Главтоннельметростройн» 11-дэхи тоннельнэ отрядта баржа, катернууд тушаан үгтэхэ юм. Отрядай түлөөлэгшэд заводто ерэжэ, тэдэнэй захилаар бүтээгдэhэн судна-нуудые тушаан абаха. Тиигэжэ тэдэнэр уhа руу табигдаhан катерта баржа шагталаад, Сэлэнгэ голоор тамаруулан Байгал далай хүрэхэ байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ заводто ехэ хүлгөөтэй. Агууехэ барилгада хэрэгтэй тухеэрэлгэ, материалнуудые Байгалаар шэрэхэ түрүүшын баржа, катерай барилга дүүргүүтэй байна. Бэлэн шахуу болгогдоhон баржа заводой хашаа соо холоhоо харагдана. Эндэ бүтээгдэдэг баржанууд хэдэ хэдэн хубяар хэрэглэгшэдтээ түмэр замаар эльгээгдэдэг. Тиимэhээ бэлэн болоод холын аян замдаа үдэшэгдэхэ баржанууд эндэ байдаггүй. БАМ-да хэрэглэгдэхэ баржанууд хабсарган холбогдохо, гагнагдаха, тиигэжэ дууhан бэлэн болгогдоод, гол руу табигдаха юм. Гадна зарим тэды илгаатай, ехэ ашаа шэрэхэ шадалтай.

Түрүүшын нэгэ баржа, катер эдэл үдэрнүүдтэ гол руу табигдахань. Гагнуурийн, шэрдэлгын hүүлшын хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Николай Васильевич Кузьминай, Анатолий Ермолаевич Павлуцкиин даадаг хабсаргагшадай бригаданууд өөhэдынгөө даабари гол түлэб дүүргээд, жэжэ бужа ажал хэнэ. Тэдэнэй хажуугаар Леонид Рогожниковой бригадын гэшүүд ехэ сүлөөгүй. Гол ажалhаа гадуур, сүлөө сагтаа энэ баржа гагнаха уялга комсомол-залуушуулай бригада абаhан юм. Һайн дураараа энэ ажал дүүргэжэ байгаа залуушуул гагнуурийн бүхы ажал hайн шанартайгаар бүтээгээ.

Мастер Лилия Савдеевагай хүтэлбэри доро . баржа шэрдэгдэнэ. Бригада шухала энэ ажалые hайнаар дүүргэхэ гэhэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байна.

Баржаhаа холо бэшэхэнэ катер бүтээгшэдэй нэгэ багахан участогые шэнэ катер эзэлэнхэй. Шэб шэнэ шэрээр ялалзажа байгаа энэ катер hаяын лэ үдэрнүүдтэ аян замдаа мордохуулагдахань. Катерай техническэ тухеэрэлгэ, мотоор гэхэ мэтэ дууhан хабсаргагдан табигдаа, туршагдаа. Эдуард Лысенкын даадаг судна хабсаргагшадай бригада БАМ-ай захилаар бүтээгдэhэн энэ катерые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэжэ бага бэшэ оролдолго гаргаа. А. Е. Сеекаевай хүтэлбэрилдэг хоолой хабсаргагшадай бригада ажалаа мүн лэ саг болзор соонь дүүргээ.

— Бидэнэр ажалаа богони саг соо дүүргэхэ байгаабди. Теэд техническэ эрилтэ хазагайруулжа болохогүй. Катер удаа дараалан зургаа дахин шэрдэгдэхэ ёhотой. Хэдэн лэ часай үнгэрhэн хойно дахинаа шэрээр хүшажа болохо. Жэбэhээ айдаггүй шэрээр шэрдэhэнэй hүүлээр уhанhаа, уhанай элдэб амитад, ургасаhаа айдаггүй шэрээр үшөө хоёр дахин хүшагдаха юм. Эдэ бүхы техническэ эрилтэ наринаар сахигдаха ёhотой, — гэжэ Анатолий Иванович Корсаков хөөрэнэ.

Тэрэнэй даадаг шэрдэгшэдэй бригада нэмэлтэ ехэ ажал дүүргэнэ. «Дальрыба» трестын захилаар заводой олонхи катернууд Алас-Дурна зүг түмэр замаар эльгээгдэдэг. Катерай ходо уhан соо байха доодо хубинь заводто шэрдэгдэдэггүй. Хэрэглэгдэхэ газартаа хүргэгдөөд, тусхай шэрээр хүшагдадаг. Харин БАМ-ай захил эхинhээ абаад, эсэс болботороо дууhан заводто бүтээгдэхэ ёhотой. Заводhоо Сэлэнгэ голоор Байгал далай тамаран хүрэхэ катер, тэрэнэй шагтагалан шэрэдэг баржа дууhан бэлэн болгогдохо, шэрдэгдэхэ ёhотой юм.

Оройдоо хэдэн хоногой үнгэрхэдэ, баржа катер хоёр заводhоо үдэшэгдэхэ. Үшөө хэдэн хоногой үнгэрхэдэ, БАМ-да алба хэжэ эхилхэ. Барилгада шухала хэрэгтэй тухеэрэлгэ, материалнууд үдэр hүнигүй зөөгдэжэ байна. Тэдэнние далайгаар шэрэжэ, порт, пристань хүргэхэ хэрэгтэ судна бүтээгшэдэй гараар хэгдэhэн баржа, катернууд горитой ехэ туhа хүргэхэ байна.

«Манай үеын агууехэ барилгын захил дүүргэжэ байhандаа баяртайбди. Баржа, катернуудые болзорhоо урид дүүргэжэ болохо, теэд техническэ эрилтэ шанга». Заводой хүдэлмэришэдэй эдэ үгэнүүд тэдэнэй hанал бодол, хүсэл эрмэлзэл элирүүлнэ ха юм.

С. БАРДАМОВА.

НАРИН БҮРИДХЭЛ, НЯГТА ТОО

Ороохо таряанай ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэри республикын ажахынуудта түлэг ябажа байна. Таряалан дээрэ ургаhан бүхы ургасые богони болзорто, гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула түрүү онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэhээ гадна, комбайнай бункер соо таряанай тоог дээрэ бууhан ороохоной килограмм, центнер бүхэнние наринаар бүридхэжэ, зохидоор дансалжа абаха гэээшэ баhал шухала асуудал болоно.

Мүнөө болотор ажахынуудта таряалан дээрэhээ продукци зөөхэ путевко гэжэ тусгаар данса хэрэглэгдэдэг байна. Энэ документын формонь зарим тэды дутагдалтай юм. Тэрэниие хоёр хэhэгээр, копировкотой саарhан дээрэ бэшэдэг. Тэрэ путевкын нэгэниинь таряа зөөhэн автомашинын жолоошондо үгтэдэг. нүгөөдэнь таряа сохиhон комбайнерта үгэнэ. Үнэн дээрэ дабхар бэшэхэ копирка саарhан даб гэhээр комбайнерта байдаггүй. Тиигээдшье, нэгэдэхеэр, таряа хуряажа, сүлөөгүй байhан үедэ тэрэ путевко ходо бэшэжэ байха гээшэнь бэрхэтэй. Илангаяа хүйтэндэ, hалхи, бороо соо тэрэниие бэшэхэеэ комбайнернууд залхуурхал. Хоёрдохёор, эндэ үнэтэ саг дэмы гаргагдана. Нэгэ путёвко бэшэхэдэ лаб 2-3 минута саг hалана бшуу. Эдэ бүгэдэ үдэр соо суглархадаа комбайнай хүдэлхэ сагые нилээд hаатуулна ха юм.

Тиимэhээ эдэ документнүүдые бэшэлгэдэ гарадаг сагые шадаал hаа, хорооходо ушартай болог-доо. Республикын хүдөө ажахын министерствэ мүнөө комбайнайhаа гараhан ороохо дээрээ бэшэхэ тусхай талон зохёожо, колхоз бүхэндэ хэрэглэхэ гэжэ дурадхаба. Тиимэhээ талонгууд типографида барлагдан хэблэгдээд, ажахынуудта хүсэд хүрэхөөр хүбаарилагданхай. Эндэ талонгуудые хайшан гэжэ зүбөөр бэшэхэ тухай колхозуудай болон хүдөө ажахын управлениин главна бухгалтернуудай, главна экономистнуудай семинар үнгэргөө hэмди.

Энэ талон гээшэмнай ямар байдаг юм, тэрэниие хайшан гэжэ хэрэглэхэ ёhотой юм гээд хаража үзэе. Тэдэ комбайнерта байха талонгууд ногоон үзэгүүдээр барлагданхай. Тэрээн дээрэнь колхозой штамп, талоной номер, комбайнайнь марк.номерынь, тэрээндэ хүдэлжэ байhан комбайнерай нэрэ, обог, фамили бэшээтэй, ямар таряан бэ, хэдыдэхи полиhооб, ороохониинь хэды шэнээн шэгнүүртэйб гэжэ хуу тэмдэглээтэй байха. Доронь таряа ашажа ябуулhан хүнэй гар табигданхай, hара, үдэрынь бэшээтэй байха юм.

Ороохо зөөhэн жолоошондо баhал хүхэ шэрэтэй үзэгүүдээр барлагдаhан талон үгтэнэ. Тэрээн дээрэнь колхозой штамп, талоной номер, автомашинын марк, гүрэнэй номер, жолоошонойнь фамили, нэрэ, обог бэшээтэй, таряа тушаажа абааб гэжэ гар табигдаhан байха.

Кладовщигай талон улаан үнгэтэй үзэгөөр буулгагданхай. Тэрээн дээрэнь колхозой штамп, автомашинын жолоошонhоо абтаhан талонойнь номер, буулгаhан складайнь номер, кладовщик (шэгнүүршэнэй) фамили, нэрэ обог, ямар таряан бэ. бункерhaa гараhан таряанай шэгнүүр, тиимэ номертой автомашинаар асарагдаhан таряан гэжэ хуу бэшэгдэнхэй, мүн комбайнернуудай талонгуудай номер, таряанай шэгнүүр тэмдэглээтэй байха.

Талонгуудые юундэ ондо ондоо үнгэтэйгөөр барланаб гэжэ асуужа болохо. Энэ хадаа бүтээлгэ тооложо уншахада таб-бархаар ушар бариха. Комбайнернууд, автомашинын, мүн складай талонгууд бухгалтериидэ номерлогдоод, автопаркын диспетчер тэрэнэй комбайнер, шофер, кладовщик бүхэндэ гаргажа табигдаха ёhотой. Комбайнер, жолоошон өөhэдөө сүлөөтэй саатаа, гэртээ байхадаа, тэдэ талонгууд дээрэ комбайнай номер, фамили, нэрэ, обогоо бэшэнэ. Гансал ямар hара, үдэртэ, ямар таряан ашажа ябуулhаа бэшэгдэнгүй. Тэрэниие бункер сооhоо таряан автомашинада хэжэ байхадаа бэшэхэ болоно. Автомашинын жолоошон талонгуудаа баhал тиигэжэ бэшэдэг.

Тэдэ талонгууд саашадаа хайшан гэжэ бүридхэгдэхэ гэээшэб? Автомашинын жолоошон бункераа дүүргэhэн комбайнда ерээд, ороохыень эюулжэ абахынгаа урда комбайнерта өөрынгөө талон үгэнэ. Комбайнерынь тэрэнэйнь орондо өөрынгөө талон барюулдаг. Тиигээд кузовоо дүүргэхын тула ондоо комбайнуудта ошожо, баhал талонгоо үгөөд, ороохыень эюулнэ. талонгыень абана. Таряанай тоог дээрэ ерээд, жолоошон машинаяа шэгнүүр дээрэ гаргажа, кладовщик гү. али шэгнүүршэндэ комбайнернуудhaa абаhан үнөөхи талонгуудаа үгэнэ. Шэгнүүршэниинь таряа шэгнэжэ абахадаа, хэды шэнээн ороохон байгааб гэжэ шэгнүүрыень бэшээд, өөрынгөө улаан үзэгтэй талоноо жолоошондо үгэнэ. Тэрэ кладовщигhаа абаhан талонгуудаа жолоошон путевой листдээ хададаг. Энэнь хэды шэнээн таряа зөөгөөб гэжэ ажалайнь түлөөhэ тооложо гаргаха документ болохо юм.

Тоог дээрэ ерэhэн таряа шэгнэжэ, тушаажа абаhан хүн комбайнернуудай талонгуудые бүридхэжэ, хүн бүхэнэй нэрэ дээрэ хэды талон байнаб, ямар таряан орооб, хэды шэгнүүртэй байгааб гэжэ дансада тэмдэглэнэ.

Иигээд ерэхэдээ, хэн комбайнер, жолоошон ямар үдэртэ хэды шэнээн таряа сохёоб, хэды шэнээн зөөгөөб гэжэ хуу эли байдаг. Мүн энээнэй ашаар хэды шэнээн, ямар таряан тоог, складта орооб гэжэ хуу тэмдэглээтэй байха.

Таряа иимэ гуримаар бүридхэн абахада, заримашуу-табан, комбайнда 4 автомашина гүйсэд хүрэхэ, 2 автомашиныемнай ондоо участогта эльгээгыт гэжэ өөhэдөө дурадхаhан байна.

Энээнhээ урагша путевко бэшэдэг байхадаа, тэрэниие бэшэлгэндэ 2-3 минута гарахадаа, бараг ааб даа гэжэ зариман тоолодог hэн. Үнэндөө ,тэрэ тиимэшье бараг бэшэ байба. Зай, тоолоод, үзэел даа. Үдэр соо комбайн бүхэн 25—30 бункер таряа сохино. Ажахыда 30 комбайн хүдэлнэ. Иигээд ерэхэдээ бункер бүхэндэ путевко бэшэбэл, үдэр соо комбайнер бүхэн час үлүүтэй саг гаргана. Хэрбээ энээниие ажахын гушан комбайнда хубаахада бүхыдөө 7—8 час болоно ха юм Тиигээд республика соо бүхыдөө тэрэмнай али тухайехэ болохо гээшэб.

Хуряагдажа абтаhан таряа талоной гуримаар бүридхэжэ абахада, алишье талаараа таатай байна. Энэнь таряалан бүхэнhөө хэды шэнээн ургасын абтаhан, ямар сортын ямар ургамалай таригдаhаниие хуу бүридхэн абаха, тэндэ, ямар хүдэлмэри хээ hаа, ургасань дээшэлхэб гэжэ агрономой тодорхойлходо зохид болохо үгэнэ. Юуханшье юумэн үгы, заримандаа комбайнhаа гараhан ороохон тоог дээрэ буунгүй, ондоо тээшээ архяар андалдаан болоожо арилшадаг ушар үсөөн бэшэ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр гар дээрээ ямаршье документгүй, харюусалгашьегүй байгаа.

Харин мүнөө тиимэ юумэн байха ёhогүй. автомашинын жолоошон комбайнерта ороохо абааб гэжэ талоноо үгөөд байхадаа тэрэнэйнгээ түлөө харюусалгатай болоно. Юуб гэхэдэ, талоной ашаар ямаршье комбайнер сохиhон ороохомни хуу тоог дээрэ буугаа. бүридхэлдэ абтаа гү гэжэ бэлээр шалгажа мэдэхэ аргатай бшуу.

Хартаабха, силосэй ургамалнуудые комбайнhaa зөөхэдөө баhал тиимэ талон хэрэглэжэ болоно. Үнгэрэгшэ жэлдэ талоной гуримые эгээн түрүүн Ивалгын ОПХ-да хэрэглэhэмнай нилээд ашагтай байгаа, хүнүүдшье энээниие hайшаахан байгаа. Таряалан дээрэhээ абтаhан продукци бүридхэн абаха, наринаар тоолохо энэ шэнэ гуримые хаа хаангүй үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ hанагдана. Энэ талаар ажахынуудай экономистнууд ехэ юумэ хэхэ, талон хэрэглэхэ гуримые бүри нарижуулха, тэрэнэй ушар удхые механизаторнуудта ойлгуулха зэргэтэй.

Б. ЦЫБИКОВ,
Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо.

ХОНИ ҮРЭЖҮҮЛГЫН ПУНКТДА

Республикымнай олохон колхоз, совхозууд хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ эхилбэ. Тэрэ тоодо Хэлагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо хони үрэжүүлгэ түлэг дундаа.

Энэ колхозой ахамад зоотехник В. Ч. Балсановтай хамта колхозой түрүү хонишодой нэгэн Иван Николаевич Жаркойн отарада ерэбэбди. Ахалагша хонишон бидэниие үрэжүүлгынгээ пунктда уриба.

— Хэн эндэ техник-үрэжүүлэгшэб, — гээд асуухада эндэ байhан ахалагша хонишон үг-маг гээд: — Би өөрөөл үрэжүүлдэг хүн гээшэб, — гэбэ.

Энэ үедэ туhалагшынгаа тэбхэдэ хабшаhан хони Иван Николаевич шадамар бэрхээр үрэжүүлээдхибэ. Барьягар бүдүүн гар соонь шприц, вагинальна гэрэл болоод бусад хэрэгсэлнүүд нааданхай мэтэ хэрэглэгдэхэ юм. Илгажа үлөөhэн арба гаран хонидоо үрэжүүлжэ дүүргээд, бүхы хэрэгсэлээ ялайштар угаагаад, сэбэрлээд, байрадань зохидоор табиба.

Иван Николаевич дүрбэдэхи жэлээ зуун эхэ хонин бүриhөө зуун хурьга абажа байна. Иимэ дүнгүүд хайшан гээд туйлагданаб?

Нэн түрүүн тэрэ хонидоо шадамар бэрхээр үрэжүүлнэ. Хоёрдохёор, жэлhээ жэлдэ хонидоо тобир тарган байлгадаг. Туранхай, муу хонин үрэжүүлэгдэдэггүй гээшэ.

Иван Николаевич Жаркой 1973 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа hэн. Энэнь хонишоной арбан долоон жэл эрхим hайнаар хүдэлhэнэйнь гэршэ болоно ха юм.

Мүнөө Жаркойн отарада 150 хонин үрэжүүлэгдээд байна. Һаянай халуун үдэрнүүдтэ хонид мууса үрэжүүлэгдэнэ. Тиимэhээ Иван Николаевич хонидоо үглөөгүүр эртэ, hэрюундэ үрэжүүлжэ үрдинэ.

— Колхоздомнай искусственна аргаар үрэжүүлгын арбан пункт хүдэлнэ. Дүн хамта 6800 хони үрэжүүлхэбди. Мүнөө мянга гаран хонин үрэжүүлэгдээд байна, — гээд ахамад зоотехник Владимир Чимитович Балсанов хэлэбэ.

Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлдэг пунктнууд дээгүүр ябажа хараад байхадаа, энэ колхоздо hайн түл абахын түлөө мүнөөнhөө тэмсэжэ эхилээ гэжэ мэдэхээр байба.

Д. ДЫЛГЫРОВ,
манай корр.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

„КОМСОМОЛТО ХЭЗЭЭДЭШЬ ХАХАСАХАГҮЙБ!"

Хүниие тон hайн мэдэхэб гэжэ hанаhан аад, үнэн дээрээ балайшье мэдэхэгүй байха ушар заримдаа тохёолдодог. Прасковья Даниловна Давыдоватай олон жэл соо суг хүдэлhэн байбашье, тэрэниие 30-аад оной эдэбхитэй комсомолка байhан гэжэ ой ухаандаашье оруулдаггүй байгааб.

Прасковья Даниловна 1931 ондо комсомолой гэшүүн болоо hэн. Тиихэдэ 14-тэй ябаhан юм. Арбан юhэтэй болоод ябахадаа Улаан-Үдын медицинскэ училищи дүүргээ. Хори наhандаа республикын элүүрые хамгаалха арадай комиссариадай яслинуудые эрхилдэг управлениин начальнигаар, 24-тэйдөө ВЛКСМ-эй обкомой эхэнэрнүүдэй дунда хүдэлмэри ябуулха секторые, hүүлэй 33 жэл соо КПСС-эй обкомой партийна бүридхэлэй секторые даагшаар хүдэлөө. Аяар 35 жэл соо нэгэл газартаа хүдэлжэ ябаха гээшэ үсөөн ушардаг байхал!..

Гушаад онууд... Пана (нүхэр Давыдовае иигэжэ нэрлэдэг hэн) эхэнэрнүүдэй дунда, илангаяа залуу басагадай дунда хүдэлмэри ябуулна. Шэнэ байдалай, эхэнэр хүнэй эрхын түлөө, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ушарые усадхахын, эрэ хүнэй гэжэ тоологдодог трактористын, комбайнерай мэргэжэлнүүдые басагадай шудалхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

— Олон жэл үнгэрөө. Олон юумэн мартагдаа. Бэшэжэ, хадууха гэжэ оролдодоггүй байгаа гээшэбди. Хэзээ нэгэтэ, хэн нэгэн hонирхохо гэжэ юу мэдэхэ hэнбибди. Гэбэшье гол гол юумэн hанагдаха байна даа. Мартагдашагүй hайхан саг байгаа ха юм. Һанахадамни, бидэ спортдо, hуралсалда гол анхаралаа хандуулдаг байгаабди. Һүниндөө хүүгэдэй гэрнүүдые, яслинуудые шалгахаш. Дутуу дундыень. усадхахаш, — гэжэ Прасковья Даниловна хөөрэнэ.

Тэрэнэй үгэ үсөөнтэй хөөрөөе партийна архив соо хадагалагдажа байhан документнүүдэй туhаар бүри дүүрэн болгоод туршаха hанаан бии...

ВЛКСМ-эй обкомой секторые даагшын хэхэ хүдэлмэри тон ехэ hэн. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй байдал усадхаха талаар илангаяа горитой юумэн хэгдэдэг байгаа.

«Ши басагадай ажал хэрэг тухай юушье бэшэнэгүйш, — гэжэ комсомолой эхин организациин нэгэ секретарьта Прасковья Даниловна бэшэнэ. — Һаяар басагадай областной курснуудые нээхэмнай. 25 хүн hураха ёhотой. Хэшээлнүүдынь 1936 оной июниин 1-hээ эхилхэ. Эдэбхитэй комсомол басага оложо эльгээ. Һүүлдэнь шинии туhалагша болохо ха юм».

Үшөө нэгэ секретарьта тэрэ тон эридээр бэшэнэ: «...Эхэнэрнүүдэй курсда хүниие эльгээгүйшни тон муу. Эдэбхитэй, бэрхэ басаган олдоогүй юм гү? Эшхэбтэр! Амар мэндые хүргэн үлэгшэ Давыдова».

Республикын нютаг бүхэнhөө (Усть-Ордагай национальна округ бүридэлдэнь ородог байhан) hуралсалаа саашань үргэлжэлүүлхэдэм туhалыт гэhэн бэшэгүүд Давыдовада ехэ олоор ерэдэг hэн.

«...Һурахыемни эльгээгыт гэhэн тон ехэ гүйлтатайгаар танда хандана́б, — гэжэ комсомолка Баторова бэшэнэ. — Долоон жэлэй hургуули дүүргээ hэм. Мүнөө хоёрдохи жэлээ комсомолой хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ябанаб. 1931 онhоо ВЛКСМ-эй гэшүүнби. Һургуулимни багадана. Хүдэлмэреэ үшөө hайнаар ябуулхын тулада саашаа hураха хүсэлэнтэйб».

«Һурахыешни эльгээхыемнай ши гуйгаа hэнши. Нүхэр Шулуновтой (ВЛКСМ-эй обкомой секретарь) энэ асуудал шиидхэхэ гэжэ яhалашье оролдооб. — гээд Пана харюусана. — Январь болотор тэсэ. Тэрэ багаар hурахыешни эльгээхэбди. Мүнөө өөрөө номоо үзэ. Долоон жэлэй hургуулида hураhан, үзэhэн юумэеэ мартантаа ёhотойш. Өөрөө номоо үзэ».

Иимэ бэшэгүүд ехэ олон ерэдэг байгаа. Тиихэдэнь Пана нэгыеньшье харюугүйгөөр үлөөхэгүйе оролдогшо hэн. Басагадай hайн hайхан hанал эрмэлзэлые дэмжэжэ, туhалха гэжэ хододоо hанажа ябадаг байгаа бшуу.

Тэрэнэй бэшэhэн бэшэгүүд соо залуу басагадта үнэн зүрхэнhөө hанаагаа зобожо ,ажабайдалайнгаа зүб харгы зам олоходонь туhалха гэhэн hанал элеэр харагдана. «Эхэнэрнүүдэй дунда ябуулагдаха хүдэлмэри тухай уншаха гэбэл, ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Васильевагай элидхэлтэй ном худалдажа аба. Суглаан дээрэ зүбшэжэ үзөө hаатнай бүришье hайн байха hэн, — гээд Клара П-дэ Пана бэшэнэ. — Тэндэ манай урда табигдаhан зорилгонууд тоб гэмэ элеэр харуулагданхай. Сэлэнгын номой магазин соо энэ ном бии. Сэнгынь 45 мүнгэн».

Прасковья Даниловнагай ябуулжа байhан хүдэлмэриин хэды шэнээн ехэ аша үрэтэй байhыень аймагуудhaa ерэhэн мэдээсэлнүүд дүүрэнээр гэршэлнэ гээд hанагдана. Нэгэ хэдыень хараад үзэел даа.

«Басагадай хүсөөр зунай сагта наада табиха сценэ тухеэрэгдээ, модонууд тариг-даа. Усть-Орда тосхондо басагадай волейбольно команда эмхидхэгдээ.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой 7 басагад ворошиловска морин сэрэгшэдэй клубта ябалсана. Усть-Ордаhaa Улаан-Үдэ хүрэтэр мөрёон аяншалга хэхээр бэлдэнэбди. Аяншалга 1936 оной июниин 25-hаа эхилхэ.

БурЦИК-ай нэрэмжэтэ колхоздо комсомолка Бодонсоева hаалишанаар ажалладаг юм. Хоёр жэлэй турша соо нэгэшье тугал гарзатуулаагүй. Энэл колхоздо түрүүлэгшын орлогшоор комсомолка Будаева хүдэлнэ. Үшөө 10 басагад комсоргнуудаар hунгагданхай».

Пана Давыдова ВЛКСМ-эй обкомой бюрогой гэшүүн hэн тула аймагуудаар ходол ябадаг байhан юм. Эрилтэ ехэтэйшье hаа, hайн hайхан зүрхэ сэдьхэлтэй, хүн тухай hанаагаа зобожо ябадаг, сэхэ сэбэр хүн гэжэ алдаршадаг бэлэй. Тиимэhээ комсомолшуудай дунда хүндэтэй байhаниинь гайхалгүй.

«Амар сайн, нүхэр Хорхонова.

Бэеынтнай hайжаржа байhандань ехэ баясанаб. Тантай уулзаагүймни харамтай байна. Боохон хүрэбэшье. танай колхоз ошожо шадаагүйб. Сүлөөгүй байшооб. Техникумдэ хэрэг[...] hэн." Та энээниие[...] ха юмта.

Нүхэр Батуев [...] етнай абахаб гэ[...] үгөө. Мүн. бэлдэхэ[...] hа хүргэхэ», — г[...] дөөр үбшэлhэн комс[...] саган. Прасковья [...] на бэшэhэн байна.

Оройдоо хоёр [...] секторые даагшаар [...] шье, тэрэ яhала [...] хэжэ үрдеэ. ВЛКСМ[...] гай секретарь [...] сильевада эльгээ[...] ень абаад харая...

«Эхэнэрнүүдэй [...] районно конференц[...] үнгэргөөб. Тэндэ [...] эрхим басагад сугла[...]

Залуу басагадые [...] лой хүтэлбэрилхы [...] та дэбжүүлхэ талаар [...] тэды юумэн хэгдээ. [...] hунгалтын үе соо [...] лой комитедүүдэй [...] нарай, комсоргнууд[...] процентнь басагад [...] байна.

БурЦИК-ай дэргэ[...] соведүүдэй түрүүл[...] курс эмхидхээбди. [...] басагад hуража гар[...] нөө республикын [...] магуудта тэдэнэр [...] дэй түрүүлэгшэнэ[...] дэлнэ.

Эрхимээр хүдэлд[...] даг басагад манда [...] хүн орденоор шагна[...] Улаан-Үдэhөө Москв[...] тэр санаар аяншал[...] бэлдэжэ байнабди...»

Мартагдашагүй [...] үе. Залуу наhан! [...] дээрэ дэмы ажаhу[...] арад зонойнгоо зол[...] түлөө тэмсэжэ наhа[...] рөө гэжэ hанахада [...] хид ёhотой. Эгээл [...] hанаха дүүрэн эрх[...] Прасковья Данилов[...] дова ха юм.

Үни үнгэрhэн са[...] hануулhан дурасха[...] нүүд Прасковья Да[...] да тон үсөөн. Тү[...] жо ехэнхинь шатаа[...] Теэд эндэ үгтэhэ[...] юунhээшье үнэтэй [...] рэ намда хэлээ hэн. [...] рагай түүхэ богон[...] хөөрэхэдэ иимэ...

— 1936 ондо Праск[...]ниловна ВЛКСМ-эй [...] дэргэдэхи гурба hар[...] да hурахаяа ошобо. [...] Н. К. Крупская хоёр [...] лекци уншаа hэн. [...] В. И. Ленинэй а[...] тухай дэлгэрэнгыгаа[...] раhэн юм.

Надежда Констан[...] холын нютагуудай [...] шуулай ажабайдал[...] hонирходог hэн. [...] бага яhатанай түлөө [...] рые өөрөө урижа, [...] дэг заншалтай байhа[...] гэжэ Прасковья Да[...] шье агуу вождиин [...] хэр, Совет гүрэнэ[...] ажал ябуулагшатай [...] hан. хөөрэлдэhэн бай[...]

Мүнөө жара хүр[...] бошье, Прасковья Д[...] на үшөөл хүнгэн, сол[...] даа. Комсомолтой [...] барисаагаа алдангүй[...] үетэниие хүмүүжүүл[...] рэгтэ тон ехэ туhа [...] «Комсомолтой хэз[...] хахасахагүйб, хэтэдэ[...] ябахаб!..» гэhэн дү[...] нүүд тэрээндэ сэд[...] тай гээшэл.

В. ОР[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: а[...] ла байгшадай зүүн[...] хоёрдохинь П. Д. Да[...]

ХАНИ БАСАГАД

Эдэ хоёр хаанашье ябахадаа ходол сугтаа, эгэшэ дүү хоёр шэнги бэс бэеhээ hаладаггүй, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө бүхы нюусые, hанажа бодожо ябаhан юумэеэ хуу хубаалдан хөөрэлдэжэ, хүхилдэн энеэлдэжэ ябадаг юм. Ажалаашье хэдэе баhал хоюулаа, хэрэгтэй болоо hаань хамhажа байгаад, бүтээдэг заншалтай.

Мүнөө Цырен-Долгорой нэгэ аяг ондоотойхон үнеэниинь хайраад, дэбхэрээд, оньhон машинаар hаалгажа үгэбэгүй.

— Бай, бай, энээниешни хабидаад, таhа уяад hаахабди. хаанашье ошохогүй. Ши, хобто соонь талханай юумэ хээд үгэ, эдижэ hамааржа байг,— гэжэ хэлээд, тэрэ үнеэеынь уялсана, хүхэнүүдтэнь оньhон стаканчигуудые угалалсана.

— Ши, ошыш даа. Өөрынгөө үнеэдые hаа. Бишни эдэнээ hаагаа болоно бэзэб,— гэжэ Цырен-Долгорынь хэлэнэ.

Людмила Гармаевань Цырен-Долгор Болотовада орходоо hураггүй дүй дүршэлтэй, залуухашье hаа, урда тээнь ондоо фермэдэ хоёр жэл хүдэлhэн hаалишан юм. Тиимэhээ тэрэ оорынгоо үнеэдые урид hаажа дүүргээ hаа, заабол хани басагандаа туhалалсадаг.

— Ехэл эбтэй, ажалдаашье оролдосотой басагад даа. Түрүүн дүй дүршэл багатай байжа тухашардаг hэн. Мүнөө эдэш бэрхэ hаалишад болошоо, —гэжэ Залаагай фермын эгээл үнинэй hаалишан Цыретор Галданова хөөрэнэ.

Шэнэ моодоор оёгдоhон үмдэтэй костюмуудые, үндэр hүеытэй туфлинуудые үмдэhэн эдэ басагадай эгээн түрүүн фермэдэ хүдэлхэеэ ерэхэдэнь зариман наадалангаа: «үни болонгүй эндэhээ тэрьелжэ, hоор-гоошье харангүй ошохо байха даа» гэжэ хэлсэдэг hэн.

Тэрэ гэhээр жэл шахуу саг үнгэршэбэ. Үноохи хоёрнай үнинэй hаалишадhаа дутуугүй ехэ hү hаана. Жэшээнь, Людмила Гармаева жэлэй эхинhээ хойшо найма hара шахуу саг соо үнеэн бүриhөө 1.800 гаран килограмм, Цырен-Долгор Болотовань — 1.651 килограмм hү hаагаад байнхай.

Үдын аамя халуунай хаhа оронхой, hаалишад үдэрэйнгөө hаалга hаял дүүргээд, гэр гэртээ таранхай, фермэ дээрэ хонгжэн болоод байба. Гансал hаалишад басагадай байдаг гэрэй сэлигдэhэн сонхоор радиолын дуугарха, хүгжэм дуунай аялгын шангаар зэдэлхэнь дуулдажа байгаа hэн.

—. Залуушуулнай хүг[...] зон даа. Ажаллаха, амар[...] шье хүгжэм дуу таhал[...] гүй. Эдэнтэй байхадаа [...] гүйш. — гэжэ энэ ф[...] hаалишан Нина Будаева [...] бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн [...] hаа) Людмила Гармаева, [...]рен-Долгор Болотова.

М. НАМЖИЛОВ[...]
фототе[...]

Сэлэнгын аймагай. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз.

БУРЯАД ХЭЛЭ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

Буряадай АССР-эй соёл культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ, монгол угсаатан хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэ эрдэмтэ Константин Михайлович Черемисов далан таба наһанайнгаа үндэр дабаа һаяхан дабаа.

К. М. Черемисов — буряад хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэдэ тон ехээр оруулһан эрдэмтэ. Илангаяа тэрэ өөрынгөө зохёоһон буряад-ород хэлэнэй словарьнуудаар бэлигтэй эрдэмтэ гэжэ суурхаһан юм. Тэрэ Буряадай гүрэнэй соёл культурын шэнжэлэлгын институдай «Ученые записки» гэжэ сэтгүүлдэ 1941—1953 онуудта «Буряад хэлэ шэнжэлгын асуудалнуудаар» гэһэн гаршагтай олохон статьянуудые толилһон байна. Эдэ статьянууд соогоо К. М. Черемисов буряад хэлэнэй грамматикын байгуулалтын асуудалнуудаар болон зарим нютаг хэлэнүүд тухай нарин нягтаар шэнжэлэл хэһэн юм. Жэшээлхэдэ, «Буряад хэлэнэй үгэнүүдэй удха тухай асуудал», «Буряад хэлэнэй зарим суффиксүүд тухай», «Буряад хэлэнэй грамматикын справочник» (энэнь «Буряад-ород хэлэнэй словарьта» хабсаргагданхай) гэхэ мэтэ. Эдэ хүдэлмэринүүд соогоо К. М. Черемисов буряад хэлэнэй үгын бүридэлэй үгын болон үгэ бии болгодог суффикснуудай удха шанарые тон бэрхээр элирүүлэн гаргажа шадаа һэн. Буряад нютаг хэлэнүүдэй онсо өөрэ шэнжэнүүд тухай, ород хэлэнһээ буряад хэлэн дээрэ яажа зүбөөр оршуулхаб гэһэн асуудалнуудта эрдэмтэ айхабтар ехэ анхаралаа табижа, «Түнхэнэй нютаг хэлэн тухай зарим тэмдэглэлнүүд», «Кабанскын аймагай нютаг хэлэн тухай», «Ородһоо буряад хэлэндэ оршуулгын зарим асуудалнууд», «Россида хэн һайн һуухада хэндэ һайн бэ» гэһэн поэмые буряад хэлэн дээрэ оршуулга тухай» гэхэ мэтэ статьянуудые хэблүүлжэ гаргаа.

Гэбэшье буряад литературна хэлэнэй хүгжэн һалбаралгада К. М. Черемисовэй оруулһан тон ехэ хубитань юуб гэхэдэ, тэрэнэй зохёоһон «Буряад—ород хэлэнэй словарь» болоно. Анхан 25 мянган үгэтэй словариинь Буряадай мэдээжэ эрдэмтэд Ц. Б. Цыдендамбаевай научна редакци доро 1951 ондо гараа һэн. Эрдэмтэ К. М. Черемисов хори гаран жэлэй хугасаа соо буряад литературна хэлэнэй алтан дээжэ баялигые тон нарииһаар түүжэ, үнгэрэгшэ жэлдэ 44 мянган үгэтэй. «Буряад-ород хэлэнэй словарь» Москвагай «Советская энциклопедия» гэжэ хэблэлээр гаргуулаа.

Шэнэ словарь соонь түрүүн 1951 ондо Москвагай хэблэлээр гаргагдаһан словарьта орходоо үгэнүүдэйнгээ тоогоор хоёр дахин ехэ боложо, һүүлэй үедэ буряад литературна хэлэндэ бии болоһон олохон шэнэ неологизмууд болон фразеологогизмууд, ород хэлэнһээ абтаһан үгэнүүд нэмэгдээ. Буряад үгэнүүдэй бүхы грамматическа тодорхойлгые, тэдэнэй бүридэл болон удха шанарые словарьна статья бүхэндэ автор тон гүнзэгыгөөр, дэлгэрэнгыгээр тайлбарилжа шадаһан байна.

Илангаяа олон удхатай, удхаараа болон түхэл маягаараа адли үгэнүүдэй гол удха гү, али холуур тойруулһан удха эгээл хүнэй үнэншэмэ жэшээнүүдээр тобойсо гаргагдаһан байна. Энэ словарьта ороһон үгэ бүхэн али бүхы талаһаань тон нягта наринаар элирүүлэгдэнэ, хэрэглэлгэ, найруулгынгаашье талаар үгэнүүд ехэ үргэнөөр харуулагдана. Энэ ушар хадаа К. М. Черемисовэй бүхы наһан соогоо хэһэн шэнжэлэлэйнь үрэ дүнгүүд болоно.

К. М. Черемисовэй шэнэ словарь мэдээжэ хэлэ, бэшэгэй эрдэмтэдэй болон буряад олониитын магтаал һайшаалда зүб лэ хүртэһэн байна.

К. М. Черемисовэй буряад-ород хэлэнэй словарьнууд болон тэрэнэй буряад бэшэгэй орфографическа словарь буряад литературна хэлэнэй хүгжэлтэдэ, тэрэниие гуримшуулха, түхэл хэмдэнь оруулха хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэһэн гээшэ.

К. М. Черемисов ёһотойл ородой —интернационалист-эрдэмтэ, буряад хэлэн тэрэнэй бүхы наһанайнь хэрэг, эрдэм ухааень, дура зүрхыень буляаһан ажал хүдэлмэри мүн гэхэдэ, алдуу байхагүй. Өөрөөшье, тэрэ буряад хэлэн тухай иигэжэ хэлэдэг: «Буряад хэлэн бүхы дэлхэйн мүнөө үеын ямаршье болбосоронги литературна хэлэнүүдһээ юугээрэшье дутахагүй, үгэнүүдээрээ, түхэл маяг болон найруулгынгаа талаар үнэхөөрөө тон үндэр баян хэлэн, минии инаг дурыем, ухаан зүрхыем татаһан хэлэн».

Мүнөө К. М. Черемисов 70 мянган үгэтэй «Буряад хэлэнэй гэдэргэ словарь» бүтээгээд, 70 мянган үгэтэй шэнэ «Буряад-ород хэлэнэй словарь» зохёохо зорилго табяад, тэрэ хэрэгтээ шармайн оронхой.

К. М. Черемисовэй бэлиг түгэлдэр гуурһаар бэшэгдэһэн элдэб олон шэнжэлгэ, болон буряад-ород хэлэнэй словарьнуудынь элитэ эрдэмтын ажал хүдэлмэри гэжэ энхэ буряад нютагтамнай, мүн холо ойрын хизаарта, гадаадын хари уласуудта мэдээжэ болоһоор үнихэнэй, үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Эрдэм шэнжэлэлгын, соёл болбосоролой болон гэгээрэлэй хүшэр хүндэ хүдэлмэридэтнай буряад олониитэ асари ехэ амжалта хүсөөд, танда элүүр мэндые, энхэ амгалан жаргал, үндэр наһые эдэлхыетнай юрөөнэ.

Константин Михайлович Буряадай АССР-эй соёл культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ болоот. Иигэжэ элдин һайхан Буряадтаа буурашагүй алдар солотой болоот. Танай эдлэхэ наһан аглаг талын урғыдал богонихон бэшэ, буряад арадай урдын уянгата дуунай аялга шэнги утаар зэдэлэн ханхинажа ябаг лэ!

У-Ж. ДОНДОКОВ.
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ФЕРГАНАГАЙ ТАЛЫН АГРО-ХОТО

УЗБЕГЭЙ ССР. Ферганагай талые «алим жэмэсэй алтан орон» гэжэ арад зон хэлэдэг. Хүн зоной эршэтэ ажалаар, оюун ухаагаар энэ орон мүнөө дахинаа залуу наһа наһалба. Шабараар бариһан кишлагуудай оронд тунга ногоон сэсэрлигүүдэй, хлопогой плантацинуудай дунда мүнөө үе сагай эрилтэдэ таарамаар агро-хотонууд урган бодоно. Андижанай областиин Ахунбабаевай нэрэмжэтэ колхозой түб тосхон тэдэнэй тоодо ороно. Хлопок ургуулдаг энэ хүдөөгэй ажалшадай ажабайдал шэнэдхэн хубилагдана. Социальна болон экономическа хүгжэлтын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ ажалай жэлэй 3,5 миллион түхэриг доходой ехэнхи хубинь хэрэглэгдэнэ.

Ганса наһатайшуул бэшэ, һуража гү, али Совет Армида алба хэһэнэйнгээ һүүлээр гэртээ бусажа ерэһэн залуушуулшье түрэл нютагаа танижа ядан байдаг. Үргэн сэхэ үйлсэнүүдээрнь шэнэ, зохидоор түхеэрэгдэһэн коттеджүүд урган бодоно. Энэ жэлдэ колхозниинуудай 60 гаран гэр бүлынхид шэнэ гэртэ орохо юм. Ганса түбэй тосхондо бэшэ, холын полевой стануудта уһанай соргонууд, газ плитэнүүд заншалта болонхой. Холхоо холбооной колхозой автомат узел бии. Сүүдхын хэзээшье сагта эндэхид хүрэнэ бригадатайгаа, республикынгаа ниислэл хототой хөөрэлдэхэ аргатай.

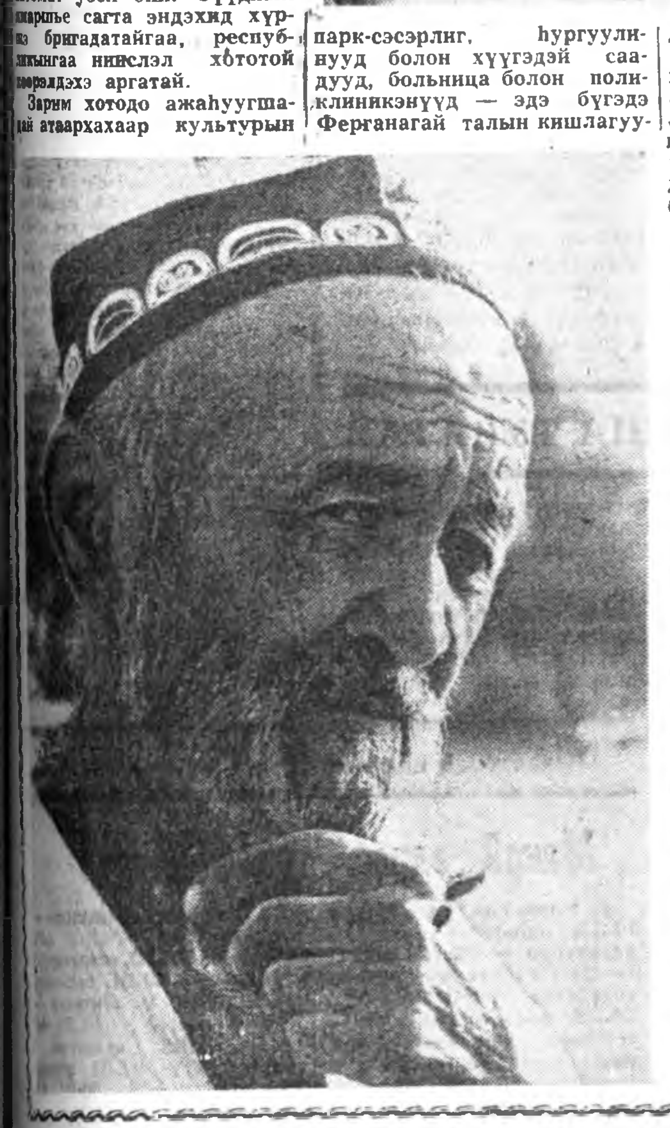
Зарим хотодо ажаһуугшадай атаархахаар культурын парк-сэсэрлиг, һургуулинууд болон хүүгэдэй саадууд, больница болон поликлиникэнүүд — эдэ бүгэдэ Ферганагай талын кишлагуудай шэнэ түхэл шарай.

Ажахытайгаа хамта колхозой хүнүүдынь ургалсана. Эндэхи мэргэжэлтэн бүхэн Луғумбегтэ түрэһэн. Медицинын арбан табан хүдэлмэрилэгшэд колхозой стипенди дээрэ һуража, нютагтаа бусажа ерэнхэй. Үшөө хорёод хүбүүд, басагад республикын дээдэ һургуулинуудта мүнөө һуража байдаг. Тэдэнэр багшанар, агроном, экономистнууд болохо юм.

Колхоздо механизаторнуудай, мэргэжэл олгодог курсанууд хүдэлдэг. Энэ жэлдэ 35 басагад механизаторнуудай үнэмшэлгэнүүдые абажа, трактор, комбайнуудай жолоодо һууба.

Парти болон правительствын энэ ехэ анхаралда тарияашад эршэтэ ажалнараа харюусана. Үнгэрһэн жэлдэ үндэр баян ургаса — гектар бүриһөө 41,5 центнер хлопок абтаа. «Сагаан алтанай» мастернууд энэ жэлдэ гектар бүриһөө 45 центнер ургаса хуряаха, ургасынгаа 90 процентые оньһон машинын хүсөөр хуряаха гэһэн уялга абанхай.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Дададжан Сатимов — кишлагай үндэр наһатанай нэгэн, түрэл колхоздоо дүшэ гаран жэлдэ ажаллана; колхозой культурын паркда; хлопок хуряадаг машинын жолоо бариһан залуу механизатор басагад.

ТАСС-ай фотохронико.

ҮШӨӨ ХЭДЫ ДАБААН БЭ?..

ОЧЕРК

Дэлхэй дээрэ эгээл эльгэ нимгэтэй хүнүүд лэ актёрнууд болодог юм гэжэ зүйтэй хэлсэдэг гээшэ ха. Үе сагайнгаа үбшэниие зүрхэндөө шэнгээхэ үүргэтэй мүнөөнэй актёр хадаа үдэшэ бүри сценэ дээрэһээ хүнүүдтэ хандажа, хүн бүхэнэй ганса һанаандаа һанажа ябадаг юумэн тухай сэдьхэлээ долгисуулан хөөрэнэ ха юм. Тиихэдээ хүнэй сэдьхэлдэ һайн мэдэрэл түрүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ бшуу. Тэрээнһээ һайхан юумэн байха аал?

Театр гээшэ ажабайдалай агуу багша, хүнүүдэй хоорондохи харилсаануудые яажа бүрилдүүлхэб гэжэ туршалга хэжэ байдаг лаборатори ха юм. Тиимэһээ актёр хүндэ айхабтар ехэ эрилтэ табигдана гээшэ бшуу.

Актёр хүн гээшэ алхам бүхэндөө, нюдөө сабшаха бүхэндөө шэнэ юумэ бэдэржэ, бодолоо гүйлгэжэ, өөрынгөө искусствада урдань мэдэгдээгүй зам бэдэржэ ябаха уялгатай. Тиимэл байгаа һаань, тэрэнэй искусство хүн бүхэнэй сэдьхэлдэ һайхан үрэһэ тарижа шадаха байна.

Буряадай АССР-эй габьяата артист Георгий Борисович Бутухановай сценэ дээрэ наадахые харахадаа, дээрэ хэлэгдэһэн бодолнууд тархи соомни һанагдаа һэн.

— Юундэ, яагаад актёр болоһон хүмта? — гэжэ асуухада, габьяата артист иигэжэ харюусаа һэн:

— Зохёохы ажал гээшэ намда жаргал гэжэ һанагдадаг. Юумэ зохёоходоо, ажабайдалда өөрынгөө ямараар хандадагые харуулжа, тэрээндэ нүлөөлхэ болоно ха юмии. Би уран зураашаше бэшэб, уран зохёолшоше бэшэб, зүгөөр имагтал театрай сценэ дээрэ би зохёохы ажалда хабааданаб, актёрой ажал хадаа минии шухала зэбсэг гэжэ ойлгоһон хүнби...

Балшар наһанһаа театр тухай бododог байгаашьегүй һаа, анха түрүүн хараһаар лэ, тэрээндэ дурлаһан тухайдаа Георгий Бутуханов саашань хөөрөө һэн. Буряад драмын театрай артистнар нютагтань ходо ошожо, уран бэлигээ харуулдаг һэн.

Дунда һургуули дүүргэһэн эдир Гоша Улаан-Үдын багшанарай институдта орохо гэжэ ерэһэн аад, Ленинградай театрай, киногой, хүгжэмэй институдта буряад залуушуулые абалган боложо байна гэһэн соносхол уншажархёод лэ, тэрээндэ мэдүүлгэ үгэһэн байха юм. Абтахаб гэжэ ехээр найдаагүй һэн ха. Ооолгын шалгалтада, Н. Н. Гоголиин «Тарас Бульба» гэжэ туужа сооһоо хүбүүдтээ эхын хахасаһан тухай хэһэг уншаа.

Тиигэжэ тэрэ институдта абтаад лэ, холын Ленинград ошожо, тэндэ табан жэлэй туршада театрай искусство шудалба ха юм.

— Сценын суута мастернууд Брянцев, Борисов, Горбачев гэгшэд бидэниие олон юумэндэ һургаһан юм. Илангаяа институдта заалгажа эхилһэн түрүүшынгээ багшанарта Татьяна Григорьевна Сойникова Станислав Сергеевич Клитин хоёрто бидэ баясхалан хүргэдэг гээшэбди,— гэжэ Г. Б. Бутуханов хөөрөө һэн.

Георгий Бутухановай актёрско хуби заяан тиимэ хүнгөөр бүрилдөөгүй, илалта бэлээр түйлагдаагүй. Театрта хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын үдэрһөө сэдьхэл зобооһон бэдэрэлгэнүүд, хүшэр хүндэ ажал эхилээ һэн. Тиигэжэ мэргэжэлэй талаар шадабари бии боложо, актёрой хүнгэн бэшэ замда гараа.

Актёр олон зүжэгтэ наададаг байба. Тиимэһээ режиссёрнуудта гологдодог һэм гэжэ тэрэнэй хэлэхэ арга байхагүй. Гэбэшье олонхи рольнуудынь бишыханууд, сценэ дээрэ харагдаад лэ үгы болодогууд һэн.

Ленинградайнгаа институдай студида һуража байхадаа, томо рольнуудые наадаһан юм һааб даа: Н. В. Гоголиин «Ревизор» гэжэ комедидэ Городничий, Лопе де Вегын «Үбһэн дээрэхи нохой» гэжэ зүжэгтэ Лудовико, В. Розовой «Баяр бэдэржэ» гэһэн зүжэг соо Лапшин, А. П. Чеховэй «Дурадхал» гэжэ нэгэ үйлэтэй зүжэгхэн соо Чубуков боложо наадаа. Эдэ зүжэгүүд ерээдүйн актёрнуудай шадабаряа туршаһан гү, али дипломно хүдэлмэринүүдынь болоһон байгаа.

Театрта ерээд байхадаа, Н. В. Гоголиин «Гэрлэлгэ» гэжэ зүжэг соо Стариков боложо наадаһан юм.

Артистын түрүүшын рольнууд муу һэн гэжэ хэлэхээр бэшэ, сценын эрилтэдэ тааранан, мэргэжэлэй талаар мүлигдэнги байгаа. Гэбэшье тэдэнь урда тээнь үзэгдэһэн, хүлеэгдээгүй гү, али ялас гэмэ юумэгүй, шэнэ оньһо харуулаагүй шэнги агша һэн.

Актёр хадаа хүнэй хараад үнэншэмэ зүбөөр наададаг бэлэй. Зарим үедөө, жэшээнь, Ж. Зиминэй «Хужартын үер» соо Боровиковский, А. Софроновой «Тогоошон эхэнэр хадамда гараба» гэһэн зүжэг соо Чайка, Ц. Шагжинай «Һэшэхэл» соо Солбон мэтын рольнуудые наадахадаа, энеэдэтэй хурса абаришье харуулдаг байха. Теэд тэдэнь тодоор тобойсо гаража ерэдэггүй, саашаа һалбаран хүгжэдэггүй һэн. Зарим үедөө драматургическа материалайнь дутагдалһаашье болодог һэн хаш даа.

Өөрынь тон нэтэрүү ажал, эрмэлзэл оролдолго, режиссёрнуудай, аха нүхэдэйнь туһаламжа ургалтын хүшэр хүндэ үеые дабахадань актёрто туһалаа юм. Илангаяа буряад сценын эрхим бэлигтэ нүхэдтэй—Найдан Гендунова, Чойжинима Геннинов, Владимир Халматов, Мария Степанова, Георгий Лосев болон бусадтай зүбшэлдэдэг байһаниинь гүнзэгы удхатай, уран искусствын ёһотой һургуули боложо үгөө юм.!

Ахамад үетэнэй ажалдаа һайнаар хандадаг, өөрынгөө түйлалтаар һанаагаа амардаггүй, хэзээ бүхэндэ залуушуулда туһалхаар бэлэн байдаг байһаниинь искусствада үнэн сэхээр алба хэхэ талаар Георгий Бутухановта һайн жэшээ болобо.

1962 ондо Георгий Бутуханов, мүнөө үеын казах драматург А. Тажибаевай «Портрет» гэжэ зүжэг соо Дауренэй роль наадаа. Тэрэнь актёрой ургалтада табсан боложо үгөө һэн. Дауренэй ажабайдал урагшагүйдэһэн байгаа. Тиимэһээ тэрэмнай ажабайдалда өөрынгөө һуури олохын тула юушье хэхээр бэлэн, ямаршье арга хэрэглэхээ сээрлэхэгүй хүн. Бутуханов Дауренэй образые харуулхадаа, тэрэ хүнэй ганса бэшэ, олон шэгтэй байһые, ажабайдалай хүшэр үенүүдые дабахадаа, орёо зам гаталһыень зураглажа шадаа.

Ц. Шагжинай «Хабарай дуун» соо Мунинхын роль наадажа, Георгий Бутуханов үшөө нэгэ амжалта түйлаа бэлэй. Мунинхын хүндэрхүү хүжүүн бэе, нидхээ буулгажархёод, мунинхаар хүдэлжэрхидэг абари занг шые артист үнэншэмэ зүбөөр харуулаа. Эдэ бүгэдэ — геройн газаа тала. Тэрэнэй доторой байдалые актёр эрид эгсээр зураглаһан байна. Мунинха хамаг юумэндэ сухалаа хүрэнги, хубисхалай шэнэ байдал ойлгоогүй байтараа, хэрзэгы дорюунаар уураа гаргабашье, хэзээ нэгэтэ хэһээгдэхэ байһанаа ойлгон, айдаһаа хүрэхэ юм. Совет засагай дайсадта мэхэлүүлжэ, ажабайдалда төөрөөд, хуймаад ябаһанаа хожомдон ойлгоһыень Бутуханов хүлеэгдээгүй хурсаар харуулаа һэн.

Харин Х. Намсараевай «Сэрэмпэл» гэжэ повестиин удхаар табигдаһан зүжэг соо Халзанай ролиие тон ондоогоор наадаа һэн. Саг үргэлжэ баһуулжа, доромжолуулжа ябадаг байһанһаа тархяа досоошонь татан, мүрөө хабшаад, марян татажа гэшхэлдэг, нялуунаар дууғаран, нюдөө иишэ тиишэнь гүйлгэдэг, һаймһархаар бэлэн Бутухановай харуулһан Халзан нимэрхүү даа. Халзан социальна эрхэ байдалайнгаа эдидэһэн болоһон хүн гэжэ ойлгонобди.

Жараад онуудай тэн үеэр артист яһала болбосорһонoo харуулаа һэн. А. Вампиловай «Июнь соо болоһон хахасалга» (режиссёрынь Б. Аюшин) гэһэн зүжэг соохи Колесовой эрхим амжалтын нэгэн болоо. Г. Бутухановай тодорхойлһон Колесов хадаа юрын аад, гүнзэгы сэдьхэлтэй, гэнэн аад, сэсэн, поэт аад, убайгүй... Тэрэнэй ажабайдалай замшье сэхэ бэшэ. Тиимэл хадань харагшад Колесов-Бутухановта этигэһэн, һайнаар угтаһан байгаа. Колесов — залуу хүн, манай үеын герой...

Он жэлэй ошохо тума Бутухановай мэргэжэлтэ шадабари улам бүри урган һалбаржа, өөрынгөө хүсэндэ этигэлтэй, болбосоронги боложо ябана. Тиигэжэ Георгий Борисович Бутуханов Буряадай драмын театрай түрүү артистнарай нэгэниинь болобо. 1967 ондо тэрээндэ Буряадай АССР-эй габьяата артистын нэрэ зэргэ олгогдобо.

Гэбэшье Г. Бутуханов дабаанай үндэрые дабааб гэжэ һанаагаа амараагүй, улам үсэдөөр уран бэлигээ мүлижэ, өөртөө бүри ехэ эрилтэ табижа захалба.

Һүүлэйнь рольнуудай нэгэн — Доржи Банзаров. Н. Дамдиновай зүжэг соо зураглагдаһан түрүүшын буряад эрдэмтые наадахадаа, юрын арадай дундаһаа урган гараһан хүнэй образые тоб гэтэр артист харуулжа шадаа һэн. Тиигэбэшье артист геройнгоо эрдэмтэ шанарые гүнзэгырүүлжэ бираагүй гэжэ шүүмжэлэл тэмдэглээ һэн.

Яба хэзэбшье «Доржи Банзаров» гэжэ зүжэг ута наһатай, репертуарта удаан тогтоо ха юм даа. Эгээл һайн юумэниинь юун бэ гэхэдэ, Бутуханов тэрэ үе сагайнь хүниие — түрүү үзэлтэй тэмсэлшые, буруу юумые тэсэдэггүй хүнэй образые харуулжа шадаа.

Газетын статьягай хэмжүүр ехэ бэшэ. Тиимэһээ Г. Бутухановай бүхы рольнууд тушаа тогтохо аргагүй байна. Зүгөөр Г. Б. Бутуханов зохёохы бэлиг шадабаряа улам саашань һалбаруулха дундаа ябана. Х. Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театрай сценэ дээрэ үшөө һонин уулзалганууд бидэниие хүлеэнэ. Харин артистын зам дээрэ — дабагдаагүй олон дабаан...

В. МУРУЕВА,
БИОН-ой хүдэлмэрилэгшэ.

САЙ УУХА ЗАБҺАРТАА...

Профсоюзай областной соведэй уран һайханай бүлгэмэй байшан соёлшодой хэды бүлэгүүдые эмхидхээд, хүдөө нютагуудта эльгээнэ. Тиигэжэ арбан табан бригада аян замда гаранхай. Полевой стан, отара болон һаалиин гүүртэнүүдээр ябажа, зүжэг наада харуулжа эхилээ. Жэшээнь, Зүүн Сибириин соёлой институдай агитбригада Хяагтын, Баргажанай аймагуудаар ябажа, 65 концерт харуулаа. Энэ бригадые студент Антонов хүтэлбэрилжэ, малшад болон таряашадай магтаал һайшаалда хүртөө. Тэрэшэлэн Зүүн Сибириин технологическа институдай агитбригада Яруунын, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудаар ябажа, жара гаран зүжэг наада харуулаа. Мүн Байгал-Амарай түмэр харгы баригшадта хүрэһэн байна. Гадна «Рассвет» гэжэ соёлой байшангай агитколлектив августын 29-дэ Хурамхаанай аймаг гараба.

Иигэжэ ургаса хуряалгын үедэ — сай ууха забһартаа механизаторнууд аялга дуу шагнажа, бүришье урма зоригтойгоор хүдэлхэ бшуу.

Ц. БАТУЕВ.

ГАЗАРАЙ ХҮДЭЛХЫЕ УРИД МЭДЭЖЭ БОЛОХО ГҮ?

Газарай хүдэлөөн эртэ урда сагһаа хойшо манай дэлхэйе доһолгожо, хүн зондо угаа ехэ хохидол ушаруулдаг: гэр байра һандаргадаг, заримдаа бүхэли городууд болон тосхонуудые үгы хэдэг байһан. Уласхоорондын статистическэ мэдээнэй ёһоор, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ жэл бүхэндэ 10 мянга гаран хүн хосорно.

— Газар соохи дорьбооной аюулта хүсые яажа зайсуулха гү, али бага болгохоб? Хэзээ, хаана, хэр ехэ хүсэтэйгөөр газарай хүдэлхэе байһые эрдэм наука урид мэдэжэ шадаха гү? Иимэ асуудалнуудтайгаар Ташкент, Үзбегэй ССР-эй Наукануудай академиин сейсмологиин институдта ерээбди.

— Газарай гадар хубиин физическэ шэнжэ шанар, гүн гүнзэгыдэхи бүридэл тухай, газарай яахадаа хүдэлдэг тухайда мүнөөнэй эрдэм ухаан үшөөл багаар мэдэнэ,— гэээд, институдай директорэй орлогшо, физико-математикын эрдэмэй кандидат Валентин Уломов хөөрөөгөө эхилнэ.— Энээн тухай бүхы шахуу мэдээнүүдые манда «харша» үзэгдэлһөө — газарай хүдэлөөнһөө дэлхэйн гүн соохи бүхы шэглэлээр нэбтэрдэг сейсмическэ долгинуудаар дамжуулан абаһан байнабди.

1966 ондо Ташкентдэ газарай хүдэлһэнэй һүүлхэнээр байгуулагдаһан манай институт Узбекистанда газарай хэр ехэ хүсэтэйгөөр хүдэлдэг байһые, Дунда Азиин газарай гадарай гүн гүнзэгыдэхи бүридэлые, мүн хаана, хэзээ, хэр ехэ хүсэтэйгөөр газарай хүдэлхэ байһые уридшалан мэдэхэ асуудалнуудые шэнжэлдэг юм. Мүнөө институдай юһэн лаботаторидо 400 шахуу хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо эрдэмэй дүрбэн доктор, 30 кандидат ажаллана. Һаяшаг эмхидхэгдэһэн, дунда зэргээрнь абабал, 30-аад наһатай залуу хүдэлмэрилэгшэдтэй байгаашье һаа, манай институт тэдэ асуудалнуудые шиидхэлгээр зарим тэды үрэ дүн туйлаа.

— Газарай хүдэлэлгые, илангаяа 7—8 балл бэ дээшээ хүсэтэйгөөр хүдэлэлгые, уридшалан мэдэхэ гээшэ тон орёо асуудал болоно. Манай орондо 12 баллай хэмжүүр баталан абтанхай. Энэ хэмжүүрэй нэгэ баллаар һэлгэсэлдээн нэгэл тоогой юрын нэмэлгэн бэшэ, харин һандаргахы хүсыень лаборатори соо хэдэн арба, зуу ба мянгаад дахин нэмээгээд туршаха зорилго табигдана. Тиимэһээ хэр ехэ хүсэтэйгөөр, хаана, хэзээ газарай хүдэлхэ байһые урид мэдэхэ асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдэбэл, хүнүүдэй гэмтэлгые бүрин шахуу зайсуулха арга олгохо һэн.

Институдта, «Ташкент» гэжэ түбэй сейсмическэ станцида ехэ шэнжэлэлгэнүүд хэгдэнэ, даб дээрэхи тодорхой үрэ дүнгүүд гаранхай. Тайлбарилан хэлэбэл, газарай гадар хубиин түхэл янзын хубилалгые шэнжэлхэ радоново онол арга манай эрдэмтэд дурадхаа. Мүнөө үедэ иимэ онол арга манай орон дотор, мүн хилын саанашье хэрэглэгдэнэ. Энэмнай газар дорохи уһан соо радоной ехэ, бага бололгые ажаглалгаһаа үндэһэлнэ. 1957 онһоо хойшо Ташкентдэ газарай хүдэлхэ хүрэтэр газар дорохи уһан соохи радон элн бодо ехэ болоод, удаа тээнь газарай хүдэлхэ үеэр эгээн дээдэ хэмжээндэ хүрэһэн, дахяад хуушанайнгаа хэм хэмжээндэ хүрөө гэжэ тодорхойлһон байгаабди. 5—7 балл хүсэтэй дорьбооной дахяад болохын урдахануур баһал тиимэ ушар ажаглагдаһан байха юм. Радоной нэмэлгын газарай хүдэлөөнтэй холбоотой байһаниинь сохом, зүгөөр бусад газар нютагуудта энэ онол аргын хэр тааруу байхые мүнөөдөө хүсэд элирүүлэгдээгүй.

Амитадай түбэй нервын аймагта, шубуудай ниидэлгэдэ, амитадай ябалгада бии болодог суранзата полидохи хубилалтануудай ямараар нүлөөлдэгые шэнжэлхэ ябадал газарай хүдэлэлгые уридшалан мэдэхэ асуудал шиидхэлгэтэй мүн лэ холбоотой.

— Ухаан бодолоороо тобшололнуудые хэхэһээ гадна, бодото материалнуудые суглуулжа, олон болгохо шухала байһаниинь ойлгосотой,— гээд, Валентин Уломов үргэлжэлүүлэн хэлэнэ. Энээнэй тула тусхай геодинамическа полигон бариябди. «Ташкент» гэдэг түбэй сейсмическэ станцитай холбоотой олон сейсмическэ станцинууд байгуулагданхай. Зүгөөр түбэй станци тухай тэндэнь ошоод хөөрэлдэбэл дээрэтэхэ...

Табан минута ябаад машинамнай Ташкентын тэг дунда нэмжыһэн ногоон сэсэрлиг саадай үүдэндэ тогтобо.

— Минии «байрада» орыт,— гээд, Валентин Уломов налагайгаар миһэрэн уриба.

Багахан һүүдэртэй аллей соогуур ябажа, нэгэ дабхар гэртэ оробобди. «Ташкент» гэжэ түбэй сейсмическэ станци гэһэн гаршаг үүдэн дээрэнь үлгөөтэй. Газарай хүдэлэлгые оньһон түхеэрэлгын туһаламжаар адаглаха хүдэлмэри эндэ 1901 онһоо — станциин нээгдэһэн сагһаа анха түрүүн эхилһэн юм. Залан жолоодохо гол пультын тодхогдоһон уужам таһалга соо оробобди. Эндэ аажам, часайл жэгдээр сохихонь дуулдана. Өөрөө бэшэдэг оньһонуудтай гуурһануудай саарһан лентэ дээгүүр шурьяхада, манай бүмбэрсэг дэлхэйн гүн гүнзэгыдэ болоһон багаханшье «буһалгаан» зүбөөр бүридхэлдэ абтана.

— Манай ажахы ехэ,— гээд Уломов хэлэнэ...— Доро, газар соохи гурбан залда сейсмоприемнигууд, наклономернүүд — манай «шэхэнүүд» тодхогдонхой. Городой газаа тээгүүр түхеэрэгдэһэн станциин пунктнуудта хэмжэлгын аппаратуранууд мүн лэ тодхогдоһон байна. Газарай гүн дунда зааханшье дорьбооной болоо һаа: «Анхарагты!» «Газар хүдэлнэ!» гэһэн үгэнүүд пульт дээрэ яаран носохо. Дежурна энээн тухай станциин начальнигта тэрэ доронь элидхэхэ, газарай хүдэлөөнэй долгиной замхажа үрдеэгүйдэ, хүдэлөөнэй координадууд тодорхойлогдоод байха. Сейсмическэ мэдээнүүдые нэгэ түбэй пункт худар дамжуулһанай ашаар тоололгыень түргэдхэхэ, дорьбооной болоһон газарые наринаар тодорхойлхо хүдэлмэри хэдэн арба ба зуу дахин түргэдхэгдөө.

Электронно-тоололгын машинануудые хэрэглэн, мэдээнүүдые согсолгодо дамжан орохо бэлэдхэл мүнөө хэжэ байнабди. Газарай ехэ хүсэтэйгөөр, хэзээ, хаана хүдэлһые тоолохо машина хабсаржа дүүргэхэдээ, агшам зуура тодорхойлжо шадахабди. Тиихэдэ, тоололгын машинын үгэһэн мэдээнүүдые дежурнын таһалга танай телевизорэй экран дээрэ удахагүй уншажа мэдэхэ байнабди.

Гол пультын дэргэдэ хөөрэлдэжэ байха үедэмнай, газарай сохисын хубилалгые приборнууд аалиханаар зурана. Манай дэлхэй дээрэ намдуу түбшэн.

— Шиидхэхэ асуудалнууд үшөөл олон. Зүгөөр «Анхарагты!» «Газар хүдэлхэнь!» гэжэ хүн зондо уридшалан мэдээсэхэ үдэр заатагүй хүрэжэ ерэхэ,— гээд, Валентин Уломов түгэсхэлдөө хөөрэбэ.

Владимир ЗАИКИН,
АПН-эй корр.

„ХОНХОХОНДО“ ХУХЮУТЭЙ

РЕПОРТАЖ

Улаан-Үдэ хотодомнай жэлһээ жэл бүхэндэ хүүгэдэй ясли, саадууд баригдажа байдаг. Хэнэйшье мэдэһээр, түрэл ниислэл хотодомнай шэнэ шэнэ кварталнууд ербылдэн бодоно. Жэшээлхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ 18-дахи, 20-дохи, 20-дохи «а», 40-дэхи, 41-дэхи кварталнууд урган бодоо. Тиимэһээ тэндэхи хүн зоной бүхы эрилтые хангахын тула магазин, парикмахерска, столово, хүүгэдэй саад, яслинууд баригдана.

Би мүнөө эндэ Улаан-Үдын Октябрьска райондо оршодог «Хонхохон» («Колокольчик») гэжэ хүүгэдэй саад-ясли тухай хөөрэхэ һанаатайб.

...Үглөөнэй долоон саг. Бишыхан хүбүүд, басагадаа тэбэриһэншье, хүтэлһэншье эжы, баабайнар, эгэшэнэр, ахайнар 64-дэхи энэ саад-ясли тээшэ һубарина. Мүнөөдэр, иигээдшье ходо, үдэр бүхэндэ эжы, баабайнарынь ажалдаа ошоходоо үхибүүдээ эндэ оруулна. Бишыхан хүбүүд, басагадые урин налархай няни, хүмүүжүүлэгшэд угтан абана. Түрэлхидэйнгөө бүхэли үдэр ажал хэжэ, амжалта туйлажа, Эхэ орондоо элбэг дэлбэг продукци үгэжэ байхада, үхибүүдынь эндэ һайнаар хүмүүжүүлэгдэнэ, хүхюутэй һайнаар үдэрөө үнгэргэнэ.

Дүрбэн зуу гаран үхибүүдые хүмүүжүүлхэ гээшэ мнай тиимэшье амар бэшэхэн хэрэг. Үхибүүн бүхэн өөрын абари зантай, аашатайхан байха.

Эндэ үхибүүдэй арбан хоёр бүлэг бии. Тэдэ үхибүүдые эдеэлүүлхэ, наадхуулха, элүүр энхыень сахиха хэрэгтэ нилээд олон хүн хэрэгтэй. Мүнөө энэ саад-яслида 70 гаран хүн хүдэлнэ.

Эдир үетэниие хүмүүжүүлхэ гээшэ харюусалгатай хэрэг. Тиимэһээ саад-яслиин хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө уялга тон һайн мэдэнэ.

Һайнаар хөөрэжэ шадаха болгохо, байгаалида, гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, уран зурагта, хүгжэм шагнажа һургаха гэхэ мэтын хэды олон уялга эдэ нүхэдтэ үгтэнхэй.

Светлана Афанасьевна Марченко Алла Борисовна Подкорытова хоёр долоон хоног соо хоёр дахин эндэ ерэжэ, үхибүүдтэ хүгжэм заана, хүүгэдэй шэнэ дууяда һургана.

Эдэ хоёр багшанар хүгжэмдэ дуратай, нугалбаритай үхибүүдые мэдэжэ абахадаа, тэдэнэрэй түрэлхидтэй хөөрэлдэжэ, хүгжэмэй һургуулида үхибүүдээ үгэхыень дурадхадаг байна.

...Нэгэ таһалга соо орохо домнай, үхибүүд олоороо наадажа байба. Зариманиинь гэр барижа наадана. Нүгөөдүүлынь заахан - автомашинануудые урилдуулна. Бэшэниинь басаган куклануудые гоёоно.

Саад-яслиие даагша Антонида Васильевна Собенникова урмашан хөөрэнэ:

— Сааднай ашаглалгада үгтэһөөр гурбан жэл боложо байна. Яһала һайнаар түбхинөө гээшэбди. Түрэлхид бидэндэ баярые хүргэнэ. Хүмүүжүүлэгшэ И. М. Ланина, Н. Г. Слезнева, Н. Н. Красева, А. И. Балдакова, Е. В. Сироткина, нянинууд В. И. Перевозникова, Т. И. Худякова, М. А. Зайцева, Н. Г. Чувашева, В. Н. Потолицина болон бусад магтаалтай, коллективнай эбтэй эетэй.

...«Хонхохон» гэжэ нэрэтэй саад-ясли. Үдэшын долоон саг. Ажалһаа бусаһан эжы, баабайнар үхибүүдээ абаашана. Бүхэли үдэрөө хүхюутэйгээр, зохидоор, бэедээ аша туһатайгаар үнгэргэһэн бишыхан басагад, хүбүүд баяртайгаар гэрнүүд тээшээ алхалалдана.

Н. ХАЗАГАЕВ.

Улаан-Үдэ.

Людмила БРАГИНА:

УРИЛДААН „БАЯР АСАРДАГ“

Людмила Брагинагай нэрэ солые спортдо дуратайшуул һайн мэдэхэ юм. Мюнхендэ болоһон Олимпиадада хабаадахадаа, тэрэ 1500 метрэй зайда урилдаа һэн. Тиихэдээ тэрэ энэ зайда гурба дахин урилдахадаа, гурбуулайндань дэлхэйн рекорд тогтооһон байна. Олимпиин наадануудай түүхэдэ иимэ юумэн үзэгдөөгүй юм. СССР-эй, США-гай хүнгэн атледүүдэй дунда һаяхан үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Брагина 3 мянган метрэй зайда урилдахадаа, өөрынгөө дэлхэйн рекордые шэнэлһэн байгаа. 1974 ондо Европын түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөндэ Брагина амжалта туйлажа, мүн лэ түрүү һуури эзэлхэ байха гээд мэргэжэлтэд тоолоно. Энэньшье үндэһэ баримтатай.

Хүнгэн атлетикээр оронойтүрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөнэй июль һарада Москвада үнгэргэгдэхэдэнь, Людмила Брагинатай уулзаа һэм. Эндэ суута спортсменка хоёр алтан медальда хүртөө бэлэй. Тиин өөр тухайдаа хөөрэхэ гүйлтатайгаар тэрээндэ хандабаб.

— 1972 оной намарһаа хойшо алдар соло намда ерэһэн юм, — гэжэ Брагина хөөрэнэ. — Почтальон һарадаа 100 гаран бэшэг асардаг бэлэй. Имагтал манай ороной бэшэ, харин Японой, ГДР-эй, Францийн, США-гай спортдо дуратай олон хүнүүдһээ бэшэг ерэдэг байгаа. Гол түлэб басагад бэшэг эльгээхэ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, урилдаанда хайшан гээд хабаадажа эхилээ һэмта гэжэ асуугша һэн.

Нилээд хожомдожо гэхэ гү, али аяар 21-тэй болоһон хойноо урилдаанай харгыда гараһан хүм. Тиимэһээ спорт эрхилхэ гээшэ хэзээдэшье хожом бэшэ гэһэн эртэ урдын ёһо гуримые энэ элиишэлэн батална бшуу. 1965 оной зун багшанарай институтда шалгалтаяа барихадаа, хүнгэн атлетикээр зачет абаха ушартай болобоб. 800 метрэй зайда түрүүшынхеэ урилдахадаа зачёдоо һайнаар тушаажа, гүйгөөшэн болоһон байнаб. Урда тээнь үндэрые үсэд нэтэрүүгээр харайдаг бэлэйб. Тиихэдэ 140 сантиметр үндэрые харайдаг байгааб.

Жэл үнгэрхэдэ, 800 метрэй зайда урилдахадаа — 1-дэхи разрядай, үшөө нэгэ жэлэй үнгэрэмсөөр СССР-эй арадуудай спартакиадада бронзо медальда хүртэбэб.

Хайшан гээд чемпион болохо гээшэб гэжэ хүнүүд бэшэгүүд соогоо намһаа асуудаг. Имагтал илаха бэшэ, эрэлхэг зоригтойгоор шүүгдэжэ һураха хэрэгтэй. Тиимэһээ үсэд нэтэрүүгээр һорилго хэхэ шухала. Ямаршье сагта һорилго хэхэдээ гү, али мүрысөөндэ хабаадахадаа, бэеэ гамнаха хэрэгтэй. Ушарынь юуб гэбэл, би жаахандаа тунхилган тулюур бэетэй, ходол үбдэдэг һэм. Мүнөөшье яһала ехэ саг соо амардаг байнаб. Юрэдөөл, бэеэ гамнахые оролдодогби. Хэрбээ үбдэжэ байбал, һорилго хэһэнэй үлүү гэжэ залуушуулда хэлэхэ байнаб. Иимэ һорилго хүнэй бэедэ айхабтар ехэ хоро хүргэдэг.

— Мүнөө Та юу хэнэбта?

— Москвагай физкультурын институтда аспирантурада орохые шиидэнхэйб. Харюусалгатай мүрысөөнүүдтэ эрхим бэрхэ спортсменүүдэй хэхэ бэлэдхэл гэһэн темээр диссертаци бэшэхэб. Юрэдөөл, һаяар багшын ажал хэжэ захалха байхаб. 1976 оной Олимпиадада хабаадахые оролдохоб.

— Америкын хүнгэн атледүүдтэй мүрысөөндэ Танай тогтооһон рекорд хүлеэгдээгүй байгаа. Энэ рекорд тогтоохо хараа түсэбтэй һэн гүт?

— Жэлэй һүүл багта рекорд тогтоохо тухай тренер Виктор Казанцевтай түсэблөө һэмди. Гэбэшье зунай эхин багта яһала һайн бэлэдхэлтэй байһанаа ойлгон мэдэрээ бэлэйб. «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын наадана́й Лужникидэ үнгэргэгдэхэдэнь, бороо хурын ороһон дээрэһээ харгынь хүндэшэг байжа, рекорд тогтоожо шадаагүйб. Америкэдэ хэды аалма халуун байгаашье һаань, яһала һайн дүн харуулхые шиидэ һэм. Түрүүшын километрые һулашагаар гүйбэб. Тиин фиништэ хүрэтэр оройдоол 200 метрэй үлөөд байхада, табло руу шэртэхэдэмни, 8,20 минута харуулжа байба. Рекорд шэнэлжэ шадаха ха юм биб гэжэ ойлгожорхёо һэм. Гүйдэлөө түргэдхэхэдөө, 8. 52.7 минута саг харуулаа бэлэйб.

— Ойрын жэлнүүдтэ, мүн арбан жэл үнгэрхэдэ, урилдаанай харгы дээрэ спортсменкэнүүд ямар үрэ дүнгүүдые харуулжа шадаха гээшэб?

— Сентябриин 3-да Римдэ нээгдэһэн Европын чемпионадта ехэнэрнүүд 1500 метртэ — 4—3.59 минута, 3000 метрэй зайда 8.47 минута саг харуулха байха гэжэ һананаб. 10 жэлэй үнгэрхэдэ арбаад, эхэнэр 1500 метрэй зайе 3.50 минута, 3 мянган метртэ 8.35 минута соо гаталха байха.

— Холын зайда урилдахада эхэнэрнүүдтэ хүндэ хүшэр ха юм даа. Теэд энээниие яажа тэсэжэ гаранабта?

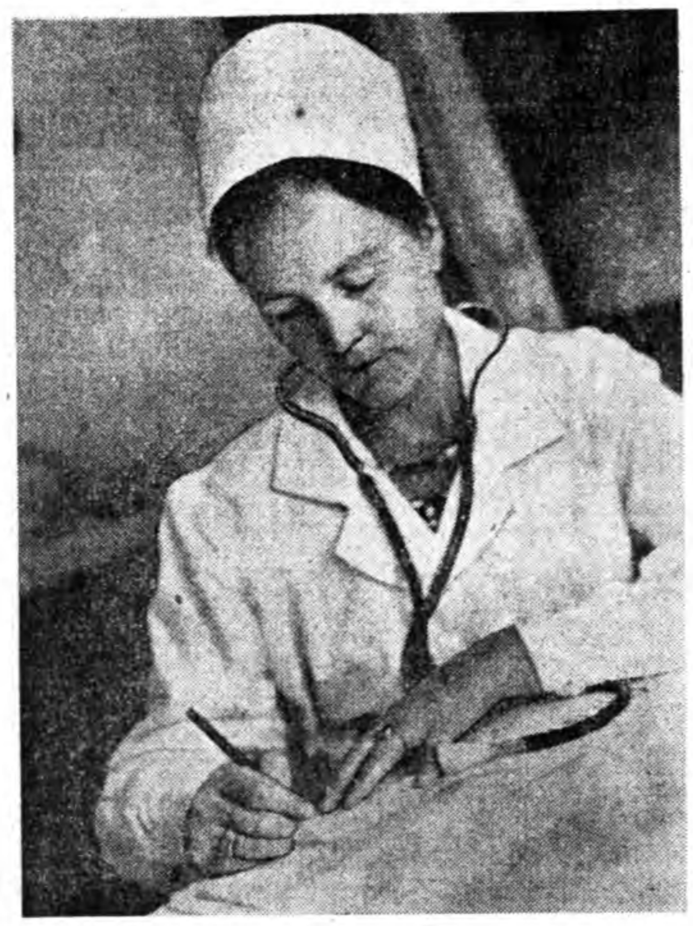
— Би 31-тэй болобоб, гэбэшье эсэһэнээ мэдэрнэгүйб. Һорилгодоо ехэ яданагүйб. Тиимэһээ үшөө хэдэн жэлэй турша соо спорт эрхилхэ һанаатайб. Мүрысөөнүүдтэ хабаадажа, илалтын түлөө тэмсэхэ хүсэлэнтэй байха хэрэгтэй. Тиихэдэ урилдаан намда хододоо баяр асардаг юм.

— Энэ жэлэй Европын чемпионадта гадаадын спортсменкэнүүдэй хэнииинь эрхим һайн бэлэдхэлтэй байха гэжэ һананат?

— Гадаадын олохон спортсменкэнүүд спортдо дуратайшуулда мэдээжэ болонхой.. Нэн түрүүн итальянка Паола Пиньи Какки, ГДР-һээ Гунхильд Хоффмайстер, Карин Бурнеляйт гэгшэд болоно. Эдэнэртэй уулзахадаа, заабол илажа гарахын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ байнаб. Ушарынь юуб гэбэл, Европын чемпионкын нэрэ зэргэдэ үшөө хүртөөгүй хүм.

Энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхыень Людмила Брагинада хүсэхэдөө, Римдэхи чемпионадта илалта туйлаха аргатай гэжэ һананаб.

Игорь ОБРАЗЦОВ.
(ТАСС).

Манай зураг дээрэ Улаан-Үдын Октябрьска районой 4-дэхи поликлиникын хүн зондо хүндэтэй болоһон врач-терапевт Нина Григорьевна Плюснинае харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРҮҮШЫН ТАБАНАЙ ТООДО

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнуудай дунда ээлжээтэ—хорин дүрбэдэхи уулзалга үнгэргэгдэһэн байгаа. Августын 30-да үнгэргэгдэһэн наадандa хамтадаа арбан командын футболистнууд хабаадаһан юм.

Энэ үдэр манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд мүрысөөнэй таблицада түрүү һуури эзэлээд ябаһан Барнаулай «Динамо» командатай наадахадаа, эдэнэртэйгээ 0:0 тоотойгоор тэнсэжэ, нэгэ очко өөртөө бэшүүлһэн байна. Тиихэдээ нэгэ һуури урагшаа дабшажа, түрүүшын табанай тоодо оролсобо ха юм. Удаадахи хоёрдохи һууридa гараһан Благовещенскын «Амур» командын футболистнууд Красноярскын «Автомобилист» командатай өөрынгөө стадион дээрэ наадаһан байна. Эндэ талмайн эзэд айлшадаа 2:0 тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа һайжаруулба. Мүн энэ үдэр Эрхүүгэй «Авиатор» эдэнэртэ айлшаар ерэһэн Прокопьевскын «Шахтёр» командые 1:0 тоотойгоор шүүхэдээ, нэгэ һуури урагшаа дабшаба. Нүгөөдэ хүршэнэрнай—Шэтын «Локомотив» өөрынгөө стадион дээрэ Томскын «Торпедо» командатай наадахадаа, мүн лэ 0:0 тоотойгоор тэнсэһэн байха юм.

Удаадахи наадан сентябриин 3-да үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр «Сэлэнгэ» командын футболистнууд наадабагүй. Сентябриин 7-һоо «Сэлэнгэ» командын футболистнууд Сибириин хото городуудай . футболистнуудтай наадахаар аян замдаа мордохо. Энэ үдэр «Сэлэнгэ» командын футболистнууд Челябинскын «Локомотив» командатай наадаха юм. Тиихэдэ сентябриин 11-дэ Нижний Тагилай «Уралец», сентябриин 15-да Тюмениин «Нефтяник» командануудтай наадаха байна. Тэрэнэй удаа дүрбэн уулзалга өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ болоно.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	Очко
«Динамо» Барнаул	24	14	9	1	44:11	37
«Амур» Благовещенск	24	12	8	4	31:15	32
«Чкаловец» Н-Сибирск.	24	11	7	6	31:26	29
«Вулкан» П. Камчатский	23	12	4	7	29:16	28
«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	24	10	7	7	26:22	27
«Автомобилист» Красн.	24	12	3	9	30:27	27
«Луч» Владивосток	22	10	5	7	39:24	25
«Иртыш» Омск	24	9	7	8	28:33	25
«Зауралец» Курган	24	9	6	9	29:25	24
«Нефтяник» Тюмень	24	9	6	9	27:33	24
«Торпедо» Томск	24	10	4	10	22:32	24
«СКА» Хабаровск	22	8	7	7	35:33	23
«Локомотив» Шэтэ	24	6	9	9	17:22	21
«Уралец» Н. Тагил	24	7	6	11	33:32	20
«Авиатор» Эрхүү	24	7	5	12	28:41	19
«Сахалин» Ю. Сахалин	23	4	7	12	15:29	15
«Шахтёр» Прок.	24	3	8	13	15:32	14
«Локомотив» Челябинск	24	4	4	16	18:43	12

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Минии зорилго—4.500 килограмм» — Т. Закировагай статья. «Фермэнүүдтэ — бардам хүрэхэ тэжээл» — суглуулбари. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Һанаагаа амаржа болохо аал?»—В. Чунавлёвой статья «Тюмениин нефтиин мүнөөдэр, ерээдүй» — С. Мальцевай статья. Түрэл орондомнай. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. «Табан хуһанай дэргэдэ» — А. Бальбуровай романһаа хэһэгэй түгэсхэл. «Алдар солын, хэтэ мүнхын бэшэгүүд» — В. Светлановай статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Больницын городок баригдана» — В. Николаевай фоторепортаж. Элдэб һонин. К. Карнышевай очерк.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00—Дамжуулгын программа. 18.05 —«Сайн байна, һургуули»— гэһэн дамжуулга (буряадаар), 18.25—«Как волк Вова на Марс летал»—гэһэн фильм. 18.40 — Телевизионно һонин.

Орбита. 19.00 — «Время мэдээсэлэй программа. 19.30 — 19.40—Забһарлалга. 19.40 — Табан зүйлэй мүрысөөгөөр дэлхэйн чемпионат (үнгэтэ). 20.10 — «Песня—74» — (үнгэтэ). 20.40— Болгариин Арадай Республикын соёл культурын үдэр СССР-тэ, Кремлиин съезднүүдэй ордон сооһоо дамжуулга. 24.00—«Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.40 — «Астронавты встречаются в Баку» — телевизионно документальна фильм. 20.05 — «Совет арадай дуун» — концерт.

Дэлхэйн саанаһаа

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

ХАНОЙ

БАЯРАЙ СУГЛААН

ТАСС

Вьетнамай Демократическа Республикын байгуулагдаһаар 29 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Ханойдо болобо. ПТВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын Премьер-Министр Фам Ван Донг суглаан дээрэ үгэ хэлээ. Вьетнамай асуудалаар Парижай хэлсээндэ гар табигдаһанһаа хойшо үнгэрһэн 19 һарын турша соо экономикоёо һэргээн хүгжөөхэ, дайнай һандаралгануудые усадхан зайсуулха талаар Хойто Вьетнамай арад зон ехэ амжалтануудые туйлажа байна гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

1973 оной һүүл багта республикын арадай ажахын олон һалбари 1965 оной— түсэбтэ нэгэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлэй үйлэдбэриин хэмжээндэ хүрэһэн байна гэжэ тэрэ хэлээ. Энэ жэлдэ дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүрэхэ бүхы арганууд Хойто Вьетнамда бии.

Транспорт ба зам харилсаае һэргээхэ талаар илангаяа ехэ амжалта туйлагдаһан байна. Жэшээнь, ДРВ-гэй портнуудай ашаа тээхэ, буулгаха хаба шадал дайнай урда тээхиһээ нэгэ хахад дахин нэмээ. Промышленна бүхы шахуу предприятинууд һэргээгдэһэн байна.

Сагай уларилай таарамжагүй байгаашье һаань, ДРВ-гэй таряашад ехэ амжалта туйлаа. Хэдэ хэдэн районуудта барайгарай үндэр баян ургаса хураагдаба.

ПТВ-гэй ЦК-гай 22-дохи пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, республика дотор дэлгэрһэн бүгэдэ арадай ажалай мүрысөөн улам үргэдэжэ байна. Энэнь ехэ удха шанартай гээд Премьер-Министр тэмдэглээ.

ПРАГА

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ПОЛИТИКА ИЛАН МАНДАНА

ТАСС

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Федеральна суглаанай Түрүүлэгшэ А. Индра Острава хотодо үнгэргэгдэһэн эб найрамдал хамгаалха зунай заншалта манифестаци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ нэн түрүүн Советскэ Союзай, социалис оронуудай баримталдаг — политическэ адли хараа бодол шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ гэжэ тэмдэглээ. Хүн түрэлтэнэй түүхын хүгжэлтэдэ социализм ехэ нүлөө үзүүлнэ. Социалис гүрэнүүдэй һалбаран хүгжэлгэ, хүн зонойнь байдалай саг үргэлжэ һайжаралга бүхы дэлхэйн арад түмэниие өөр тээшээ татана. Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай улам ургажа байгаа хүсэ шадалые хараада абажа, буржуазна гүрэнүүдэй ажал ябуулагшад уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхэдээ, бодомжотойгоор хандаха баатай болоно.

Уласхоорондын асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ хэрэгтэ жубитаяа оруулан, Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай хүсэлэл оролдолгонуудые Чехословаки бүрин дэмжэнэ гэжэ А. Индра хэлээ. Советскэ Союзай, социалис хани нэгэдэлтэ гүрэнүүдэй бэелүүлдэг политика —эб найрамдалай, арадуудай хоорондоо үгэеэ ойлголсохо, үргэн харилсаа холбоо тогтоохо политика илан мандана, мандаха гээд этигэнэбди.

БЕРЛИН

ГДР-эй ПРОФСОЮЗУУДТА

ТАСС

ГДР-эй профсоюзуудай 8,7 миллион гэшүүн Сүлөөтэ немец профсоюзуудай нэгэдэлэй (ОСНП) бүхы шатануудай хүтэлбэриие гарагай хоёрто һунгажа эхилбэ. Ороной профсоюзуудай 1974 оной тоосоото һунгалтын кампаниие СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ОСНП-гэй Центральна правлениин түрүүлэгшэ Г. Варнке нээбэ. «Карл Цейс» гэжэ оптическа аппаратурын заводой профсоюзай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, сентябриин 2-һоо октябриин 16 болотор үргэлжэлхэ һунгуулиин ажал ябуулгын түрүүшын шатын үедэ профсоюзуудай 250 мянган бүлэгэй этигэмжэтэ нюурнууд, 41 мянган завкомой хүтэлбэрилэгшэд һунгагдаха байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

СЕПГ-гэй VIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, түсэбтэ табан жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ажалшадай тэмсэлдэ ГДР-эй байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэдэ ОСНП ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ Г. Варнке мэдүүлбэ. ГДР-эй ажалшадай ангиин эмхи байһан хадаа профсоюзууд СЕПГ-гэй ба тэрэнэй Центральна Комитедэй политикые бүрин дэмжэнэ гэжэ тэрэ хэлэһэн байна.

ТОКИО

Кубын делегаци Япон ерэбэ

ТАСС

Кубын гадаадын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Р. Кабрисас Руис түрүүтэй Кубын правительствын худалдаа наймаанай түрүүшын делегаци Японд ерэбэ. Уласхоорондын худалдаа наймаанай хүгжэлгэдэ туһа хүргэхэ нютагай засагай зургаануудай депутадуудай нэгэдэлээр делегаци уригдаһан байгаа. Японд ерээд байха үедөө делегаци гадаадын худалдаа наймаанай ба промышленностиин министерствэдэ, гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ хүрэхэ, Хоккайдо аралда, Осака ба ороной бусад хото городуудта ошохо байна. Японой, Кубын хоорондо экономическа, соёлой харилсаа үргэдхэхэ асуудалнуудаар Японой аралжаа наймаанай түлөөлэгшэдтэй делегаци һанамжануудаа хэлсэхэ юм.

Японой ба Кубын хоорондохи худалдаа наймаан үргэнөөр хүгжэжэ байна гээд «Нихон кэйдзай» газетэ бэшэнэ. 1972 ондо Японой, Кубын хоорондо 200 миллион американ доллароой худалдаа наймаанай хэгдэһэн байгаа һаань, 1973 ондо хоёр дахин үргэдэһэн, харин байгша оной зургаа һарын турша соо 400 миллион долларто хүрэһэн байна.

УЛААН-БААТАР

„Улаан-Баатар хэлэнэ...“

ТАСС

«Улаан-Баатар хэлэнэ...» гэһэн үгэнүүд 1934 оной сентябриин 1-дэ агаарта түрүүлэн соностоо һэн. Энэнь Монгол орондо радиогой мүндэлэн бии болоһые элирхэйлэн гэршэлһэн байгаа. Энээнһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдэй турша соо МНР-тэ хүсэтэ радиостанцинууд баригдаа. Мэргэжэл шадабаритай национальна кадрнууд эндэ хүдэлнэ. Олон хото городуудта, аймагуудта, зарим ехэ ехэ бригадануудта радиоузелнууд хүдэлдэг юм.

Республика дотор 75 мянган радиоточко, 110 мянга гаран радиоприемник бии.

Мүнөө Монголой радио сүүдхэдээ 21 часай турша соо хоёр программаар дамжуулга хэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Ядерна тэһэлэлгэ хэгдэбэ

ТАСС

Холбоото Штадууд газар доро ядерна тэһэлэлгэ хэбэ гэжэ атомай элшэ хүсэ хэрэглэхэ комисси мэдээсэв. Невада штадтахи полигон дээрэ ядерна тэһэлэлгэ хэгдээ.

ПАРИЖ

Чилиин арадтай һанал нэгэтэй

ТАСС

Чилиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын һарые сентябрьда үнгэргэхыень Ажалай бүгэдэ ниитын конфедераци Францийн ажалшадые уряалба. Патриодуудта эсэргүү хашалта харшалалтануудаа Чилиин сэрэгэй хунта үргэлжэлүүлһээр гэжэ эндэ гунхаглагдаһан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Олон демократуудай, профсоюзуудай эдэбхитэдэй байдал аюулда оронхой.

Чилиин дээрмэшэ сэрэгүүдэй гэмтэ ябуулгануудта эсэргүүсэлтын митинг, демонстраци үнгэргэхыень, Чилиин арадтай һаналаа нэгэдэлгын жасада мүнгэ суглуулхыень ВКТ ажалшадые уряалба.

ЛИССАБОН

Демократическа хүсэнүүдые нэгэдүүлхын түлөө

ТАСС

Мүнөөнэй политическэ оршон байдалда ороной демократическа хүсэнүүдэй нэгэдэл бэхижүүлхыень Португалиин Коммунис парти уряалба. Фашизмда эсэргүүгээр байгша оной апрелиин 25-да хэгдэһэн восстаниин һүүлээр Португалида демократическа хүдэлөөн улам үргэдэжэ байна. Энэнь орон доторхи демократическа хүсэнүүдэй нэгэдэмэл фронтын политическэ эмхи болоно. Эрхэ сүлөөгэй түлөө, колониальна дайн зогсоохын түлөө, арад зоной үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхын түлөө тус эмхи ехэ ажал ябуулна.

Хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудта шанга харюу сохилто хэжэ, орон доторхи туйлалтануудые батадхаха хэрэгтэй.

НИКОЗИ

ШАХАРДУУ БАЙДАЛТАЙ

ТАСС

Кипртэхи байдал үшөөл шахардуу шанга байһаар. Буудалдаанай зогсоогдоһон газарай хоёр талаар түүрэг, грек сэрэгүүд бэхилэлгэнүүдээ улам батадхажа байна. Хаа-яа ехэ буугаар буудалдаан болоно.

ООН-ой сэрэгүүдэй түлөөлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, Никозидо грек, түүрэг сэрэгүүдые хоёр тээшэнь һалгаагаад байһан газарта шахардуу шанга байдалтай. Буудалдаа зогсоохо тухай хэлсээгээ эбдээ гэжэ эдэнэр нэгэ нэгэеэ гэмнэнэ.

Ороной экономико хүшэр бэрхэтэй байдалда оронхой. Олон предприятинууд, эмхи зургаанууд хаагдаа, тиигэжэ хүдэлмэригүйшүүл олошороо. Нюуса һүйдхэлтэ ябуулганууды хэдэг бүлэгүүд харата хэрэгээ эдэбхижүүлнэ. Зугадан тэрьедэгшэдэй байдал илангаяа хүшэр бэрхэтэй болоо. ООН-ой һүүлэй баримтануудай ёһоор, 225 мянган хүн гэхэ гү, али ороной арад зоной гурбанай нэгэ хубиһаа үлүүниинь зугадан тэрьедэһэн байна.

БОНН

АЛИ АЛИНДА АША ТУҺАТАЙ

ТАСС

Социалис оронуудтай экономическа, худалдаа наймаанай харилсаа холбоогос ФРГ-гэй үргэдхэжэ байһые Баруун Германиин хэблэл үндэрөөр сэгнэнэ. Энээнэй ашаар СССР-тэй, ГДР-тэй, Польшотой, ЧССР-тэй ФРГ договорнуудые баталха аргатай болоһон байна.

Зүүн хүршэнэртэеэ худалдаа наймаагаа ФРГ амжалтатайгаар хүгжөөжэ байна гээд, «Франкфуртер дундшау» газетэ бэшэнэ. 1973 ондо энэнь 34 процентээр дээшэлжэ, 17,4 миллиард маркада хүрөө.

Советскэ Союзтай хэдэг худалдаа наймаамнай улам үргэдэжэ байна гээд газетэ тэмдэглэнэ. Экономическа харилсаа холбооной хүгжэлтэ хоёр гүрэнэй аша туһада харюусана. Дүрбэн жэлэй урда тээ Москвада гар табигдаһан договор ашаяа харюулжа байна: СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи экономическа харилсаанда нилээд ехэ амжалта туйлагдаа. Энэ ушар Германиин Федеративна Республикада ехэ удха шанартай байна гэжэ «Дойче фольксцайтунг» газетэ бэшэнэ.

ҮНШАГТЫ hонирхохо байхат

БУЛЁӨРӨӨ МҮРЫСӨӨН ХАБААДАНА

100 КИЛОМЕТР УТАТАЙ КАБЕЛЬ

ХЭРМЭНЭЙ ГҮЛДЭЙН НЯНИ

ГУРБАН БУЛАНТАЙ ТОЛГОЙТОЙ МЭЛХЭЙНҮҮД

...дээрэ «мата-мата» гэжэ нэрэтэй мэлхэйнүүд табигдажа харуулагдаба. Перугай гол мүрэнүүдтэ ушардаг хоморой загаһадай, ан амитадай дунда жэжэхэч мэлхэйнүүд юрэ бусын загаһад олоной һонирхол үүсхэһэн, анхарал татаһан байна.

(АПН—ТАСС).

Редакторай орлогшо **М. Н. НИМАЕВ.**

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36,63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приемная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1974 оной сентябриин 4. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-01499. Заказ № 00